

N:o 4 1977
4.20 mk sis.lvv.

KANSA TAISTELI

-miehet kertovat

**HELSINGIN
ilmatorjunta
taistelee 26./27. 2. 44**

RANNIKKOTYKISTO

*Äiti rakas,
kuolemmeko nyt?*

KANSA TAISTELI

-lehdet kertovat

15.4. 1977

21. VUOSIKERTA

JULKAISIJA:

Sotamuistoyhdistys ry.
Kunniapuheenjohtaja K. L. Oesch, kenrli evp.

TOIMITUSNEUVOSTO:

Puheenjohtaja L. Harvila, ev evp
K. Kijanen, komrli evp
N. Riuttala, ev evp
R. Nykänen, ev evp
E. Eräsaari, ev evp

PÄÄTOIMITTAJA: E. Eräsaari, ev evp.

TOIMITUS:

Töölönkatu 35 B, 00260 Helsinki 26,
puh. 44 62 42 kello 10—14.

TOIMITUSSIHTEERI/TALOUDENHOITAJA:
T. A. Kaiponen

TAITTO: Tesma Hellström

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET:

Postilokero 20, 00211 Helsinki 21.
Puh. (90-) 692 4061, 670 272.
postisiirtotili 7259-1

ILMOITUSKONTTORI:

Annankatu 29 A, 00100 H:ki 10,
puh. vaihde 60 941, ohivalinta 6094...
Postisiirtotili 7259-1

VUODESSA 12 NUMEROA

TILAUSHINNAT:

12 kk 48,—, 6 kk 26,—, 3 kk 14,—.

SANOMAPAINO 1977

N:o 4

TÄSSÄ NUMEROSSA

112 RANNIKKO-
TYKISTÖ 2

117 HELSINKI TOTAALI-
SEN ILMASODAN
KOHTENA 2

123 ÄITI RAKAS — KUO-
LEMMEKO NYT?

126 KARI SODASSA

130 TOAHKAIN PAVELI

133 VETERAANIN TES-
TAMENTTI

137 SYVÄRILLÄ HUHTI-
KUUSSA

Turismi kehittyy

Ylläoleva otsikko on lainattu vuoden vaihteen tienoilla ilmestyneestä Neuvosto-Karjala -lehdessä, joka kirjoittaa asiasta mm. näin:

”Neuvostoliitto pitää kansainvälisen turistiliikenteen kehittämistä tärkeänä seikkana Euroopan turvakokouksen päätöksiä asiakirjan täyttämässä.

Noudattaen ”Helsingin henkeä” SNTL on yksinkertaistanut useita raja- ja tullimuodollisuuksia.

Neuvostoliitossa on tehty paljon tämän suhteen (turismin edistämiseksi — kja). Kuluneiden viiden vuoden aikana on rakennettu ja otettu käyttöön 25 hotellia, motellia ja campingia 14 000 asiakkaalle.”

Asiallista tekstiä, josta kaikki voimme iloita.

Lehdellämme ei kuitenkaan ole syytä iloita suurin toivein suunnitel-

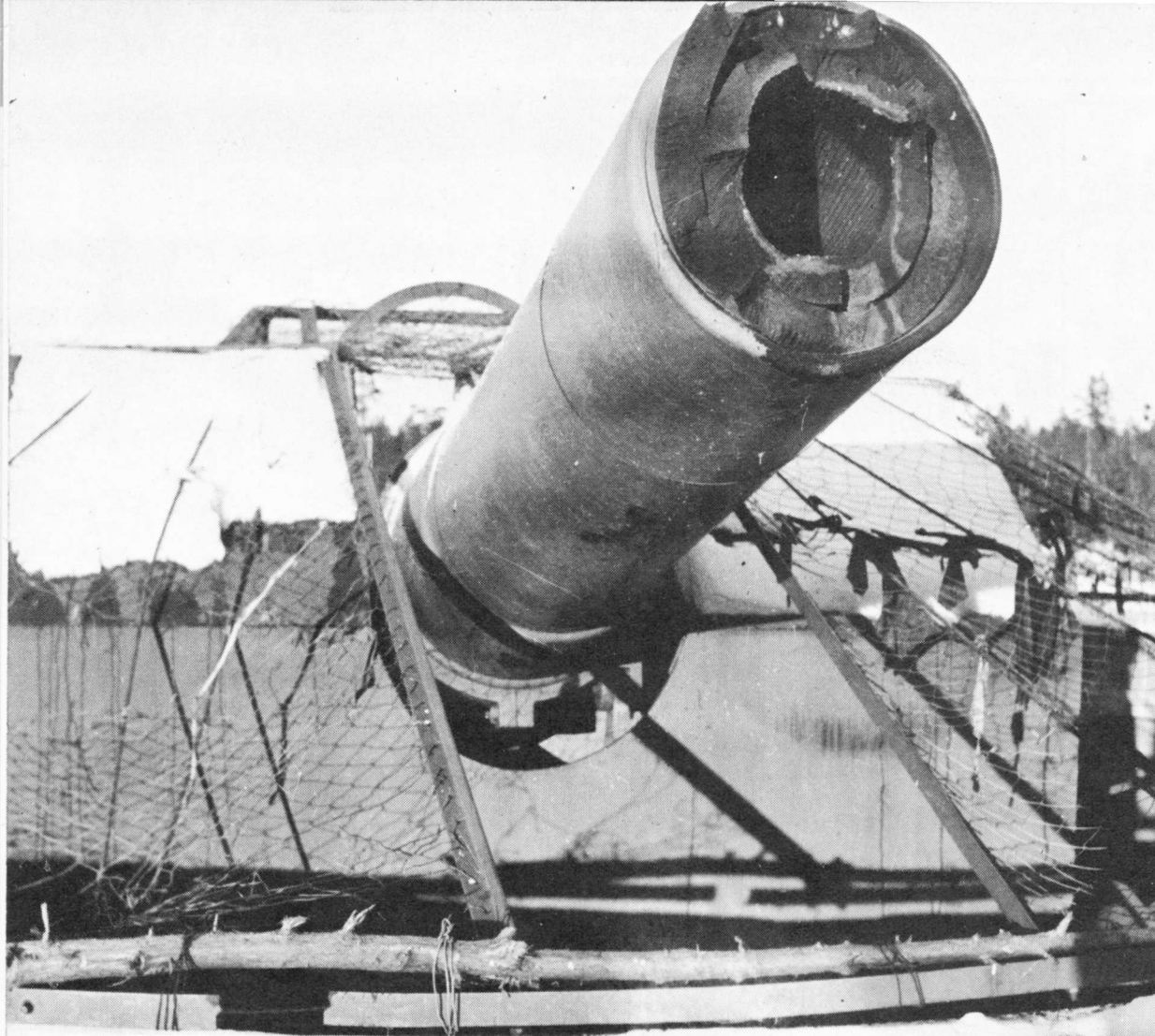
lun lukijamatkan peruuttamisen johdosta. Tarkoituksemme oli koota bussillinen lehtemme ystäviä noin viikon matkalle, jonka aikana olisi vierailtu Viipurissa sekä vietetty pari päivää Leningradissa ja pari Petroskoissa. Matkan piti alkaa 23.5.77. Molemmissa kaupungeissa ohjelmaan sisältyi tavallista turistiohjelmaa, Petroskoissa piti olla myös laivamatka Ääniselle ja tunnettuun rakennustaiteellisesti arvokkaaseen luostarisaraan. Ainakin toimituksessa olimme erityisen kiinnostuneita tutustumaan Itä-Karjalan suomalaisen kulttuuri-osaarekkaaseen, johon meillä on ollut ammattiin liittyviä yhteyksiäkin.

Jotta kaikki varmasti onnistuisi tilasimme matkan jo lokakuun puolivälissä 1976 eli yli seitsemän kuukautta ennen lähtöä. Matkatoimistossa laadittiin yksityiskohtai-

set suunnitelmat hintalaskelmiseen, minkä jälkeen tilaus toimitettiin Neuvostoliiton viralliselle matkatoimistolle.

Joulun jälkeen suomalainen matkatoimisto ilmoitti, että majoitusta ei ilmeisesti voida järjestää. Kuukautta myöhemmin oli tilaus peruutettava, koska passien, viisumien ym. hankintaan ei myönteisessä tapauksessa olisi jäänyt riittävästi aikaa. Intouristin Helsingin toimisto, josta hankkeen epäonnistumisen syytä myös tiedusteltiin, ilmoitti, ettei se tiedä asiasta mitään, koska ”tytöt ovat sairaana Moskovassa”.

Kansainvälisen kanssakäymisen helpottamiseksi olisi toivottavaa, että myös itäisen naapurin puolella terveystilanne paranisi ja majoitusolot saataisiin kuntoon. Joku epäileväinen voi muutoin luulla ettei vieraita todella halutakaan.

Saarenpään tykit räjäytettiin talvisodan aikana, tässä entinen 254/45-D. Kuvasta näkyy hyvin putken kerroksittainen rakenne.

Rannikko-tykistö 2

● Sodissa pitkät pyssyt täyttivät tehtävänsä: parin tunnustelun jälkeen eivät vihollisen raskaat alukset lähestyneet rannikoitamme.

● Järeät tykit ovat tekniikaltaan mahtavia laitoksia. Niiden historiakin on kansainvälinen.

TALVISOTA

TALVISOTAA edeltäneiden YH-harjoitusten alkaessa ristittiin rannikkotykistöjoukko-osastot uudelleen. Rannikkotykistörykmentti 3 sai nimekseen Laatokan Meripuolustus, muut rykmentit ja patteristot nimitettiin lohkoiksi. Näin syntyivät Viipurin, Kotkan, Pellingin, Helsingin, Hangon, Turun, Satakunnan, Vaasan, Oulun ja Ahvenanmaan Lohkot.

Viipurinlahden talvitaiste-

lujen aikana kävi selvästi ilmi ylemmänkin johtomme hapuilu rannikon puolustuksesta puheen ollen. Senkään piirustuksissa ei näytä löytyneen valmista mallia sen tilanteen varalle, että pääpuolustuslinja siirtyisi jossakin vaiheessa rannikkotykistörykmenttien lohkoille. Rannikkotykistörykmentti 2:n pitkäaikainen komentaja, eversti *Arvo Lyytinen* saattoi olla yksi niistä harvoista rannikkotykkimiehiä, joka aikanaan oli esittänyt lau-

sumia tuonkin tilanteen varalle, mutta ei ollut saanut kenttämiehen ääntänsä riittävästi kuuluviin. Keväällä v. 1940 hänen puheensa kuitenkin ehtivät perille ja tietty sodan kokemuksiin perustuva organisaatiokehitys pantiin alulle.

Vuoden 1940 kesästä alkaen toimivat rannikkotykistöjoukko-osastot jälleen rykmenttikokoonpanossa. Nimiksi niille oli nyt annettu Kotkan, Pellingin, Suomenlinnan, Raaseporin ja Turun

Rannikkotykistörykmentit sekä Vaasan Rannikkolinnakkeisto.

Sodanuhkan jälleen lähestyessä muodostettiin rykmentit kesällä 1941 prikaateiksi, joihin tuli kuulumaan sekä tykistöä että jalkaväkitaistelujen luonteisiin saaristotaisteluihin koulutettua ”merijalkaväkeä”. Perusyksikköinä olivat patteri ja rannikkoiskukomppania, joukkoyksikköinä lohko ja rannikkopataljoona.

JATKOSOTA

SODAN kesällä 1941 jälleen alkaessa kuuluivat rannikkotykistöjoukkoihin 1.RPr. (1. Rannikkoprikaati), Helsinki, 2.RPr., Kotka, 3.RPr., Pellinki, ja 4.RPr., aluksi Hanko, myöhemmin Äänislinna.

Laatokan Puolustus, johon kuuluivat 11. ja 12. Rannikkoprikaati, perustettiin 15.8. 1941.

Kesällä v. 1942 korvattiin prikaatien numerot eräiden järjestelyjen yhteydessä paikannimillä. Tällöin syntyivät Uudenmaan Rannikkoprikaati, Suomenlinna, joukko-osastoina Rannikkotykistörykmentit 1 ja 11, Itä-Suomen Rannikkoprikaati, Hamina, RT 2, RT 12 ja kesällä 1944 myös RT 22, Saaristomeren Rannikkoprikaati, Turku, RT 5 ja 15, Äänisen Rannikkoprikaati, Äänislinna, RT 4 ja 14, Laatokan Rannikkoprikaati, Huuhanmäki, RT 3 ja 13 ja Pohjanlahden Rannikkovartiosto, Vaasa. Kevättalvella v 1942 oli Koivisto—Seivästöalueelle muodostettu (vahvennettu) Rannikkotykistörykmentti 2.

Prikaatikokoonpanossa oli rannikkotykistöjoukoilla nyt aivan toisenlaiset mahdollisuudet operoida kaistallaan kuin talvisodan aikana. Hyökkäysvaiheen alkaessa vuoden 1941 kesällä joutui 8.RPr. suorittamaan Viipurinlahden ylimenon ja maihinnousun Koiviston Pullinniemeen. Sotatoimi onnistui erinomaisesti. Kesällä 1944 joutui RT 2, joka silloin oli likimain prikaatikokoonpanossa, osallistumaan sekä rannikkotykistönä että jalkaväkenä Kannaksen torjuntataisteluihin vihollisen hyökätessä sekä maalla että merellä. Heinäkuussa v 1944 taisteltiin jälleen Viipurinlahdella. Tällä kertaa oli kyseessä Teikarsaaren omistus. Rannikkojoukot tosin saaren menettivät, mutta saavat siitä huolimatta kirjata torjuntavoiton tililleen.

JÄREÄT TYKIT, RANNIKKO-PUOLUSTUKSEN SELKÄRANKA

TALVISODAN aattoon tultaessa oli rannikkotykistömme järeiden pattereiden verkosto rakennettu rannikoillemme kutakuinkin valmiiksi. Aukkopaiikkojen suojaus jäi laivaston panssarilaivojen järeiden tykkien ja liikkuvan rannikkotykistön huoleksi. Suomalaiset — samoin kuin aikanaan tsaari Pietari — luottivat järeiden tykkien voimaan.

Sodan lyhyenä avovesikautena osoittautui, että järeä tykki oli maineensa veroinen. Vihollisen tekemät laivaston tykistöhyökkäykset Russarön ja Saarenpään linnakkeita vastaan torjuttiin menestyksellä. Muut rannikon osat saivat tämän jälkeen olla rauhassa.

Järeään tykistöön lasketaan meillä kuuluvaksi kahdentoista (12", 305 mm), kymmenen (10", 254 mm), yhdeksän (9", 234 mm) ja kahdeksan tuuman (8", 203 mm) sekä eräät vanhemmat yhdentoista ja yhdeksän tuuman kanuunat ja mörssarit. Alkuperältään ne kaikki ovat venäläisiä.

12-tuumaisen ohjauspöytä, joka antaa tykille automaattisesti tulitoimintaan liittyvät komennot

Tietoja järeistä rannikkotykeistä

Kaliiperi mm	305	305	254	234	203	203
Putken pituus						
kaliiperia	52	52	45	50	45	50
Mallimerkintä	O	02	D	BS	C	V
Valmistajamaa	Venäjä	Venäjä	Venäjä	USA	Venäjä	Englanti
Putken paino kg	51 000	51 000	29 000	30 000	13 000	13 000
Koko tykin paino kg	300 000	500 000	60 000	60 000	50 000	55 000
Kranaatin paino kg	453—470	453—470	235	172	93	113
Panoksen paino kg	117—145	117—145	65	66	32	40
Panoslaji	irtopanos	irtopanos	irtopanos	irtopanos	irtopanos	irtopanos
Lukon tiivistys	deBange	deBange	deBange	deBange	deBange	deBange
Tulinopeus ls/m	1	1	1	1	2	2
Lähtönopeus m/s	776	776	800	845	855	845
Kantama km	30	30	28	29	24	28

KAKSITOISTA- TUUMAINEN ON MAHTAVA LAITOS

SUOMEN rannikkotykkistön ja samalla koko Suomen järein tykki on 12" rannikkotykki. Sen virallinen nimitys on **305 52 O**, joka tarkoittaa "305 mm:n tykki, jonka putken pituus on 52 kaliiperia (52×305 mm = n. 16 m) ja jonka on valmistanut Obuhoff'in tykki-tehdas".

Kaikki maassamme olevat 12" tykit ovat jo yli 60 vuoden ikäisiä. Niitä jäi venäläisiltä v 1918 Örön linnakkeelle 4 kpl. ja Inon pattereille 5 käyttökelpoista putkea. Myöhemmin niitä on saatu muutama kappale lisää.

12" tykki on mahtava laitos. Kallioon tai maahan upotetun, betonista valetun tykiaseman korkeus on 8—9 m ja sisätilan halkaisija 12—13 m. Tykkirakennelmien teräsosien paino on noin 300 t., kaksoistornin peräti 500 t. Ympyränmuotoisen tykkipihan ympärillä ovat renkaana ammus- ja panoskellarit, miehistösuojat ja komento- ja keskiötilat panssarioivin toisistaan erotettuina. Koko aseman halkaisija on 25—30 m. Kallion päällä näkyy tästä kaikesta vain parin metrin korkuinen tykkitorni, josta tykinputki tai kaksi tähyilee merelle.

305 52-Obuhoff -tykin toiminnot ovat nykyisin kaikki sähköistettyjä. Laukauksen vaatimat latausvaiheet tapahtuvat ohjauslaitteeseen syötettyjen komentojen mukaisesti. Toiminnot tapahtuvat näin.

Ammushissi ajetaan ensimmäisenä alas ammuskellariin, jossa siihen lastataan kranaatti ja kaksi panosussia. Kun ammushissi on lähtövalmiina, syttyy ohjauspöydässä merkivalo.

Nyt painetaan komentonappia, jolloin ammushissi nousee latauskorkeudelle ja tykin lukko avautuu. Kranaatti vierähtää hissistä latauskourulle,

lataus työntää sen putkeen ja iskee sen kierteisiin.

Sen jälkeen vierähtävät panospussit kourulle yksi kerrallaan ja lataus työntää ne panoskammioon.

Hissi rymisee alas uutta laukausta noutamaan.

Lukon ollessa auki kiinnittää nallittaja, jonka arvon merkinä on vyöllä oleva nahkainen nallilaukku, nallin nallilukkuun.

Nyt sulkeutuu lukko automaattisesti ja kun suuntaaja on tarkistanut sivusuunnan ja korottaja koron on tykki laukaussuvalmiina.

Kun suunta on oikea polkee suuntaaja lattiassa olevaa laukaussuunastaa, jolloin tykki laukeaa.

Putki peräytyy hidastimen jarruttamana ja alkaa palautua palauttimen voimasta etuasemaan. Liikevaihe vie aikaa 4 sekuntia.

Putkessa oleva savu puhalletaan ulos paineilman avulla ja lukko avautuu. Seuraavan laukaussuunastaa lataaminen voidaan aloittaa.

JÄREÄN TYKIN VAKAVA SANA

JÄREÄ, kiinteällä lavetillaan seisova rannikkotykki on kohtuullisella etäisyydellä hämmästyttävän tarkka ase.

Helmikuun loppupäivinä — saattoi olla kuun 25. päivä — marssi Körin taisteluun Koiviston Pullinniemellä rantatietä venäläinen jalkaväkikomppania nelirivissä. Ristiniemen järeän patterin tulenjohtue, joka piti tietä silmällä, havaitsi sen ja määräsi sen maaliksi. Maalipisteeksi valittiin se tien kohta, joka johti Härkälän kylästä sisämaahan rannalta oikealle kääntyen. Etäisyyttä oli kutakuinkin tarkasti 12 km.

Tie ja komppania näkyivät tulenjohtopaikan erinomaisilla kaukoputkilla selvästi. Laukaisuhetkeä määrättäessä otettiin lentoaika, joka oli 17 sekuntia, tarkasti huomioon. Tulenjohtaja tarkkaili kelloaan ja kun patteri ilmoitti olevansa laukaussuvalmiina, hän komensi sopivan hetken tullen "TULTA".

Tykki jyrähti ja kranaatti lähti matkalleen.

Tulenjohtotornissa odotel-

Kaksitoistatuumaisen panoskammion puhdistus käynnissä

Ammuksen juonto käynnissä; kranaatti lähdössä hissiin ja 8 m ylempänä olevalle tykille

tiin jännittyneinä tulosta. Tuolla etäisyydellä tulee maaliin ensin kranaatti ja vasta kaukana jäljessä lähtölaukauksen ääni. Komppanialla ei niinollen ollut aavistustakaan lähenevästä vaarasta.

Äkkiä näytti rivistön keskusta huojautuvan kuin tuulispään ravistamana.

Samassa iski kranaatti jäiseen tiehen aivan komppanian keskelle: näkyi valtava tulen lieskan välähdys ja levisi savu, joka esti enemät havainnot.

Tuokion kuluttua savu hälveni. Tie oli silloin autio ja tyhjä kuin maa jälkeen vedentaisumuksen.

Jonkun hetken kuluttua havaittiin parin, kolmen venäläisen syöksyin etenevän läheisessä metsässä.

Tulentohtaja täydensi tuhojaan komentamalla "JATKA SATA — KERTA — AMPUKAA!"

Patteri ampui toisen kranaatin, joka sekin osui paikalleen. Härkälän kylän keskusta näytti sen jälkeen olevan täysin autio.

KYMPPI-TUUMAINEN, RANNIKKOTYKKI-MIEHEN LUOTETTAVA YSTÄVÄ

RANNIKKOTYKKISTÖN järeistä tykeistä tunnetuin oli epäilemättä kymppituumainen eli **254/45-D**. Tällä tykillä hankki Saarenpään linnake

talvisodan aikana mainetta.

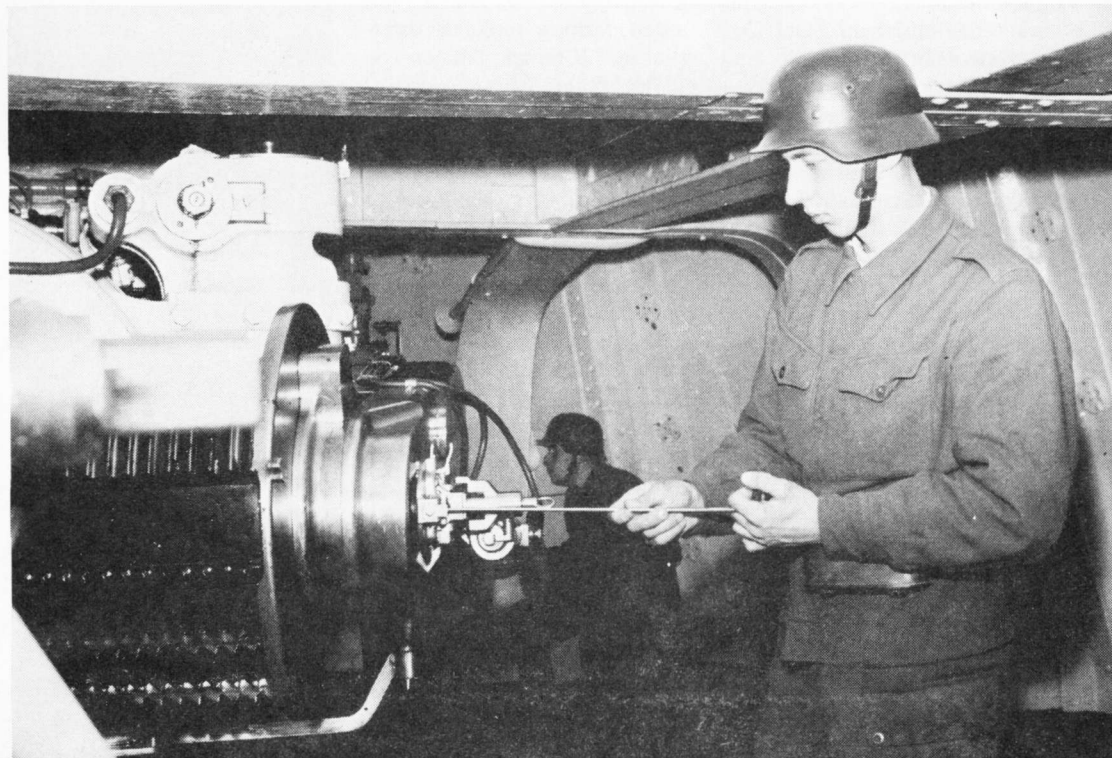
Nimitys 254/45-D tarkoittaa kanuunaa, jonka lavetti on mallia "D" eli Durlacher.

Suomalaiset arvostivat 10" tykkejään ja pyrkivät monin tavoin parantamaan niiden suorituskykyä. Kranaatit modernisoitiin ja tykkien rakennetta muutettiin. Rintama-asettelussa olleet tykit hajasoitettiin ja niille rakennettiin täysympyräasemat.

Aivan talvisodan alussa eli joulukuun 18. päivänä v. 1939 joutui Saarenpään linnake tykistötaisteluun venäläisen panssarilaiva *Oktjabrskaja Revolutsijan* kanssa, joka pommitti sitä 12" kranaatein. Kalustohäiriöiden takia kykeni linnake ampumaan vain 50 kranaattia vihollisen ampuvien 400—500 kranaatin kuittaukseksi.

Seuraavana päivänä tulitti

Nallittaja puhkaisee virikepanoksen ennen nallin kiinnittämistä

Russarö ampuu! Tykki on yhdeksäntuumainen Bethlehem eli 234/50-BS

linnaketta panssarilaiva *Marat* sekin 12'' tykeillään. Sen tuleen kykeni linnake vastamaan enää kahdella tykillä kuudesta. Kranaatteja kului 35 kpl., Marat ampui niitä 160—170.

Tämän jälkeen eivät vihollisen panssarilaivat lähestyneet Suomen rannikoita.

MERIROSVOT MYYVÄT YHDEKSÄN- TUUMAISIA KRUUNUNJALO- KIVILLÄ

RUSSARÖN järeän patterin 234/50-BS-tykkien historia on monivaiheinen ja mielenkiintoinen. Niitä on kutsuttu 9'' tykeiksi, vaikka niiden kaliperi tuumissa on todellisuudessa 9,2. Nimikelyhenne tarkoittaa 234 mm:n tykkiä, jonka putken pituus on 50 kaliperia ja jonka on valmistanut (amerikkalainen) tykkitehdas nimeltä Bethlehem Steel Co.

Kerrotaan ja väitetään, että 234-BS-tykit olisivat merirosvojen käsien kautta joutuneet venäläisten hallintaan. Amerikkalaiset valmistivat ne alunperin kertoman mukaan Chilen valtion tilauksesta. Tämä näyttää pitävän paikkansa, sillä tykkien perätasoon on kaiverrettu Chilen vaakuna ja tykkikilpien nimiketkstit ovat espanjankieltä. Perimätieto kertoo edelleen, että merirosvot kaappasivat tykkejä Chileen kuljettaneen aluksen Karibianmerellä ja kuljettivat sen Pohjois-Afrikkaan.

Venäläiset kiinnostuivat aseista ja kauppoja alettiin hieroa. Perimätieto tuntee tämänkin vaiheen ja kertoo, että hinnasta sovittiin helposti, mutta valuuttakysymykset

tuottivat vaikeuksia: rosvot eivät luottaneet rupliin, vaan vaativat maksuksi Venäjän kruununjalokiviä! Näillä tykit sitten tarinan mukaan ostettiin. Kaupan jälkeen ne tuotiin Suomeen ja pystytettiin Russarön saarelle.

Tietojen mukaan ei näitä amerikkalaisia 9'' tykkejä ole täällä pohjoismaissa koskaan ollut muualla kuin Suomessa Russarön patterilla. Suomalaiset ovat antaneet niille arvoa ja pitäneet niistä hyvän huo- len. Kun Hanko talvisodan päätyttyä luovutettiin venäläisille, ei 9'' tykkejä jätetty heille vaan evakuoitiin ne ja ampumatarvikkeet suurin ponnistuksin Turkuun. Siellä ne makasivat varastoituina aina vuoteen 1941 saakka.

Kun Hanko oli joulukuussa mainittuna vuonna joutunut takaisin suomalaisille, päätettiin Russarön patteri saattaa taas toimintavalmiiksi. Juuri

jouluaattona tuotiin Russaröhön laivalla Turusta kolme 234-BS-tykkiä ja aloitettiin niiden haalaaminen tykkiasemiin. Muutaman viikon kuluttua tykit olivatkin ampumavalmiina. Työtä oli tehty joulupyhätkin.

MIESSAAREN KAHDEKSAN- TUUMAISET

TALVISODAN aattona oli 203 mm:n kalustoa käytettävissä kolme Canet-tykkiä ja yksi Vickers-tykki. Ensimmäinuita kaksi oli Pukkion linnakkeella Virolahdella, muut Mäkiluodossa. 203-C-tykit lienee saatu maahan Ahvenanmaalta vuoden 1918 sotasaaliina. Vickers-tykin alkuperä on epäselvä.

Pukkiossa olleet tykit menetettiin talvisodassa, muut romutettiin 1970-luvun päivinä.

JATKUU

HELSINKI

totaalisen

ilmasodan kohteena

Tulevat taas!

AAKE PESONEN

Heti taistelun jälkeen laadittu ilmatorjunnan taistelukertomus kertoo karua kieltään pääkaupungin kohtalonöistä.

Rauhanteon jälkeen saapui liittoutuneiden valvontakomissio Helsinkiin katsomaan kaupungin raunioita, mutta näkikin erään Euroopan parhaiten säilyneistä pääkaupungeista.

Tarina kertoo, että Stalin keskusteli suurin kirjaimin joidenkin Neuvostoliiton ilmavoimien kenraaleiden kanssa...

KÄÄNNÄ

Artikkelimme painatuksen aikana on asiasta saatu aivan uutta tietoa: Neuvostoliitossa on nimittäin ilmestynyt virallinen tutkimusteos, jonka nimi on "Neuvostoliiton ilmavoimien operaatiotaito Suuressa Isänmaallisessa Sodassa", kirjoittaja Timohovich.

Tämän kirjan mukaan Helsinkiä pommitti helmikuussa 1944 2120 konetta eikä vain noin 1200, kuten suomalaiset ovat varovasti ilmoittaneet. Pommeja putosi venäläisten ilmoituksen mukaan kaupunkiin vain 530, joten osumaprosenttikin putoaa oleellisesti.

Ilmatorjunnan saavutus on sitäkin merkittävämpi, kun saman teoksen mukaan Helsinki oli eräs niistä harvoista kohteista, joita vastaan strategisen lennoston koko voimaa yleensä käytettiin.

Helsingiläisten on syytä muistaa kiitollisuudella niitä miehiä ja naisia, jotka vastasivat torjunnasta!

Kevyen patterin miehiä Helsingissä

SA-kuva

OTTEITA ANKARIMMAN HYÖKKÄYKSEN TAISTELUKERTOMUKSESTA

"Suurhyökkäys Helsinkiin 26.—27. 2. 1944

Taistelukertomuksen laati: kapteeni Aake Pesonen
Torjuntapäällikkö: kapteeni Aake Pesonen

Tasoupseerit: kapteeni Veikko Rantalainen, luutnantti Einar Lavonen ja vänrikki Aarre Nenonen.

Säätila: kirkasta, hyvä näkyväisyys, ei kuutamoa. Tuulen suunta 58—00 ja nopeus 12 m/sek.

Hyökkäyksen yleinen kulku:

Ennakkohälytys it:lle

26. 2. klo 18.34

Torjuntahälytys

26. 2. klo 18.43

Ilmahälytys kaupungille

26. 2. klo 18.45

Torjuntahälytys ohi

27. 2. klo 05.11

Ilmahälytys ohi

27. 2. klo 06.30

Ilmavoimien esikunnasta klo 17.25 saadun ennakkovaroituksen sekä klo 17.30 jälkeen saatujen ilmavalvontaraporttien mukaan oli illan kuluessa odotettavissa voimakasta lentotoimintaa. Suomenlahdella oli todettu 20—50 koneen muodostelmia ja useita pienempiä joukossa. Klo 18.15 oli jo 130 konetta matkalla länteen.

Tämä hyökkäys oli tähänastisista voimakkain. Se kesti taukoamatta aina seuraavaan aamuun asti. Hyökkäykseen osallistui noin 600 konetta ja siinä voitiin erottaa kolme erilaista vaihetta.

I vaihe (rynnäkövaihe) kesti klo 18.43—22.30. Tämän vaiheen aikana hyökkäsi suuria, 20—30 ja jopa 50 koneen muodostelmia idästä mutta myös muilta suunnilta. Hyökkäykset eri suunnilta tehtiin joko samanaikaisesti tai hyvin lyhyin väliajoin. Tässä vaiheessa pääsi osa

hyökkääjistä pudottamaan pomminsa kaupunkiin, missä syntyi 15 tulipaloa. Ensimmäiseen vaiheeseen osallistui noin 250 konetta.

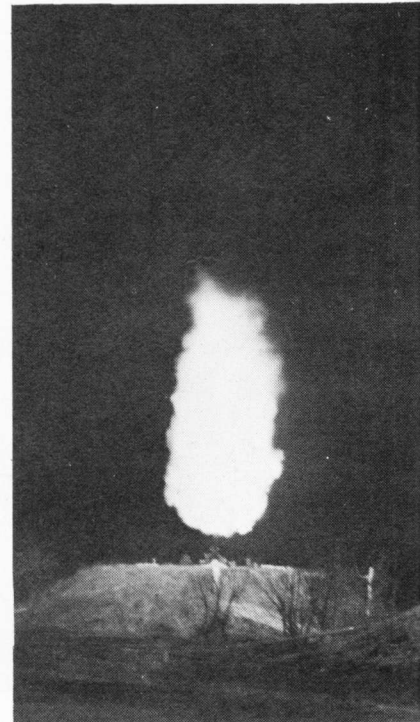
II vaihe (uuvutusvaihe) kesti klo 22.30—02.30. Hyökkääjät tulivat pääasiallisesti idästä jatkuvana virtana yksittäin tai aivan pieninä, 2—3 koneen muodostelmina. Nämä yksittäiset hyökkääjät pystyttiin melkein poikkeuksetta torjumaan. Tähän vaiheeseen osallistui noin 150 konetta.

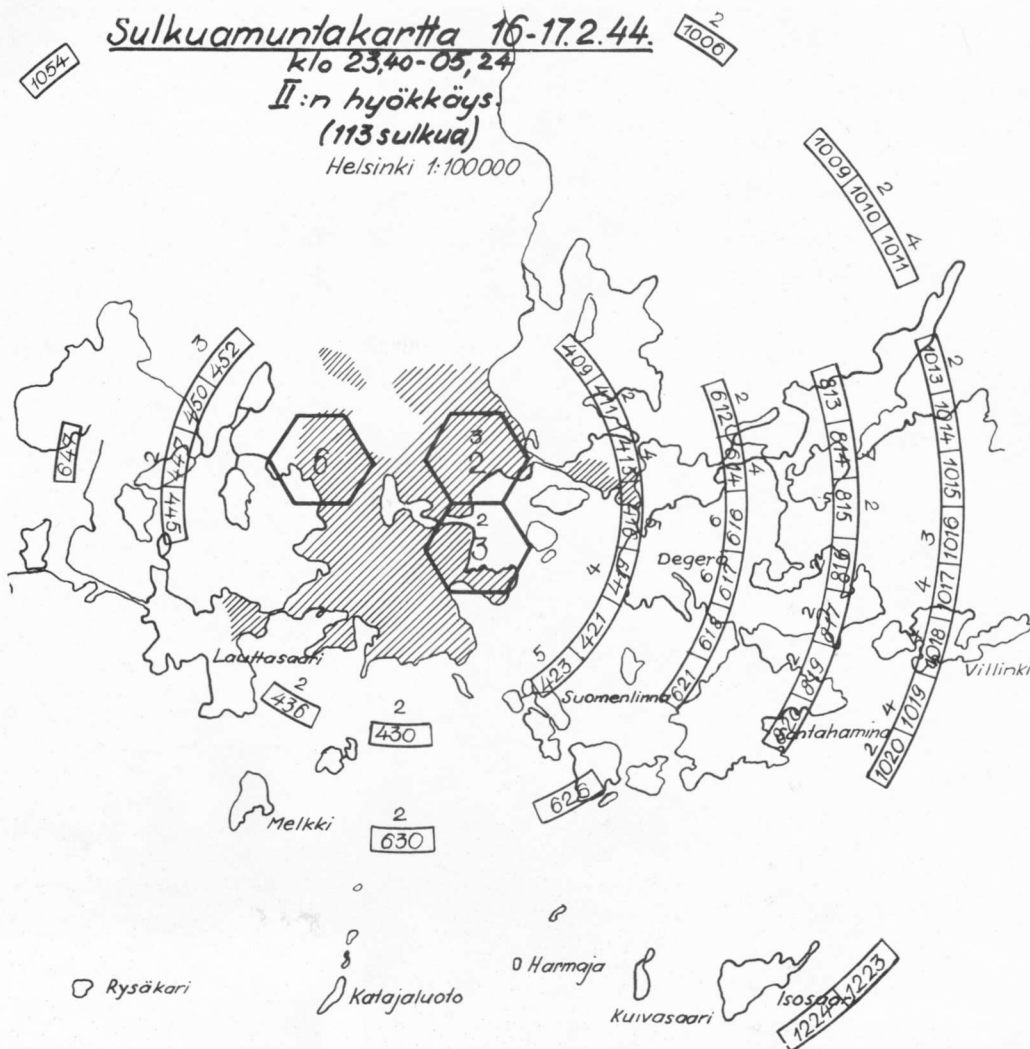
III vaihe (loppuhyökkäys) kesti klo 02.30—05.05. Tällöin koetti vihollinen jälleen hyökätä keskitetympin eri suunnilta suuremmin muodostelmin (2—10 konetta). Noin 200 konetta osallistui tähän hyökkäykseen.

Ilmatorjunnan toiminta ja tulokset

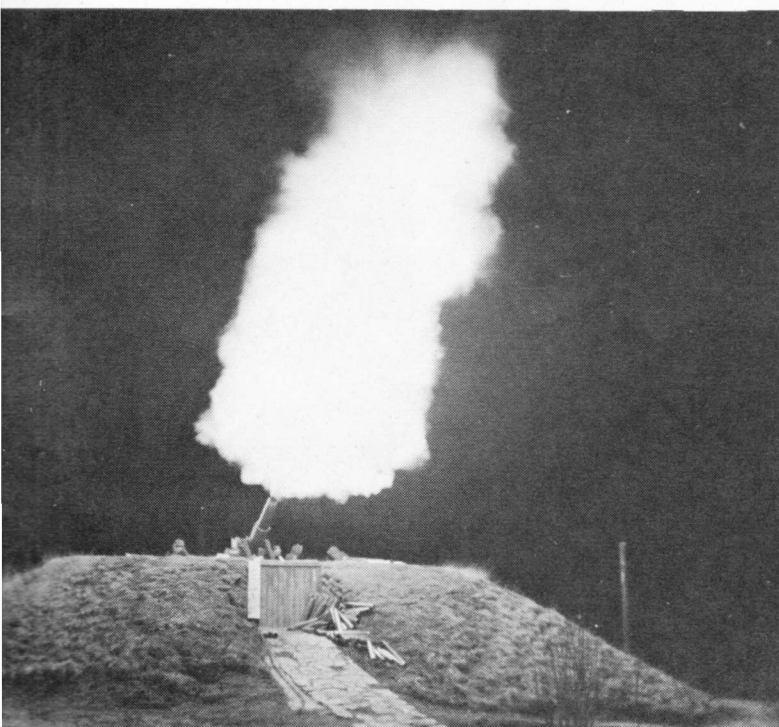
Keskeytymättömän tulitoiminnan johdosta tuli yöstä ilmatorjunnalle hyvin rasittava ja erikoisesti itäisille pattereille. Puolustus onnistui, jos otetaan huomioon hyökkäyksen voima sekä edullinen lentosää, suhteellisen hyvin sillä noin 95 % pommeista putosi

Raskas ilmatorjuntapatteri torjuu yöhyökkäystä

Hyökkäystä torjuttaessa 16.—17.2.44 ammutut sulut. Keskellä näkyy kunkin sulun numero, vieressä ampumiskerrat, mikäli niitä on enemmän kuin yksi.

maalin ulkopuolelle. Ensimmäisen vaiheen aikana tapahtuivat useimmat onnistuneet ylilennot hyökkäyksen voiman ja keskityksen ansiosta. Toisen vaiheen aikana onnistui puolustus hyvin, mutta kolmannen vaiheen aikana pystyivät muutamat koneet jälleen lentämään kaupungin yli.

Valonheittimillä oli säästä johtuen ensi kerran hyvät toimintamahdollisuudet ja ne pystyivät valaisemaan useita maaleja yöhävittäjille. Tämän yhteistyön ansiosta ampuivat yöhävittäjät alas 4 konetta. Torjuntamenestyksen lisäksi sai ilmatorjunta tililleen 8—14 alas ammuttua konetta.

Taistelutoiminta

Vihollisen toiminta: Päähyökkäyssuunta oli jälleen idästä, mutta ensimmäisen vaiheen

aikana vihollinen yritti hyökätä kaikilta suunnilta. Toisen ja kolmannen vaiheen aikana vihollinen hyökkäsi enimmäkseen yksittäisin konein tai pienin muodostelmin. Tutkien mittaamat tarkat lentoreitit ilmenevät liitteistä. Lentoreitit kuvaavat sekä yksittäisiä koneita että muodostelmia, koska samaan muodostelmaan kuuluvien koneiden reittejä ei luonnollisestikaan voitu piirtää erikseen.

Lentokonetypit: Useimmat koneet olivat 2-moottorisia, mutta myös 4-moottorisia esiintyi. Seuraavat tyypit voitiin varmuudella todeta: TB-7, DB-3f, SB-2, PE-2, Douglas-DC 3, Mitchell ja Boston. Useissa 2-moottorisissa koneissa saatettiin todeta punainen tähti sinisellä pohjalla, mikä merkitsee sitä, että Amerikan kansallisuustunnuksen tähti oli yksinkertaisesti maalattu punaiseksi. Kaikilla 4-moottorisilla koneilla sensijaan oli virallinen neuvostoliittolainen tähti. Lentokorkeus vaihteli 4—5 kilometriin. Korkein mitattu lentokorkeus oli 6700 m. Osa koneista suoritti syöksylentoja mataliin korkeuksiin.

Lentokoneiden toiminta oli paremmasta säästä johtuen maalitietoisempaa kuin aikaisemmin. Osa koneista suoritti väistöliikkeitä yrittäen päästä kaupungin ylle eri suunnilta suurissa korkeuksissa. Toiset taasen eivät välittäneet niin paljoa torjuntatulesta vaan lensivät itsepäisesti yli kaupungin, joka oli helposti havaittavissa tulipalojen loimussa. Koneet heittivät paljon valopommeja, mutta kiivaan torjuntatulen ansiosta useimmat niistä putosivat kaupungin ulkopuolelle. Useimmat pommit pudotettiin vaakalennossa ja vain harvoin syöksyssä. Koneet pudottivat pääasiassa räjähdyspommeja, mutta luonnollisesti myös palopommeja. Muutamat yöhävittäjien kohteiksi joutuneet 2-moottoriset koneet tulittivat kiivaasti konekivääreillään.

Sulut onnistuivat myös tällä kertaa hyvin pakottaen useimmat koneet pudottamaan

Valojuovia Helsingin taivaalla

pomminsa maalin ulkopuolelle. Yhteys Kallvikin sulkupatteriin oli melkein koko ajan katkenneena, minkä vuoksi patteri ampui vapaita sulkua yhteensä 50.

Rykmentin torjuntakeskus komensi yhteensä 320 sulkua. Lisäksi ampui kaksi patteristoa omia sulkujaan sektoreiltaan.

40 mm:n tykit osallistuivat sulkuaammuntaan ulottuvuutensa puitteissa, minkä lisäksi ne jaokset, joihin yhteydet katkesivat, ampuivat vapaita

sulkua sekä seurantatulta valaistuihin maaleihin. Suurista lentokorkeuksista johtuen eivät 20 mm:n aseet päässeet ampumaan juuri lainkaan.

Valonheittimien toiminta oli selvästi parempaa kuin aikaisemmin. Valonheittimet paljastivat ja valaisivat kaikkiaan 15 maalia 3—6 minuutin ajan ja 20 maalia lyhyemmän ajan. Valaistuista maaleista yöhävittäjät ampuivat alas neljä ja useita tulitettiin menestyksellisesti seurantatullella. Todettiin myös, että

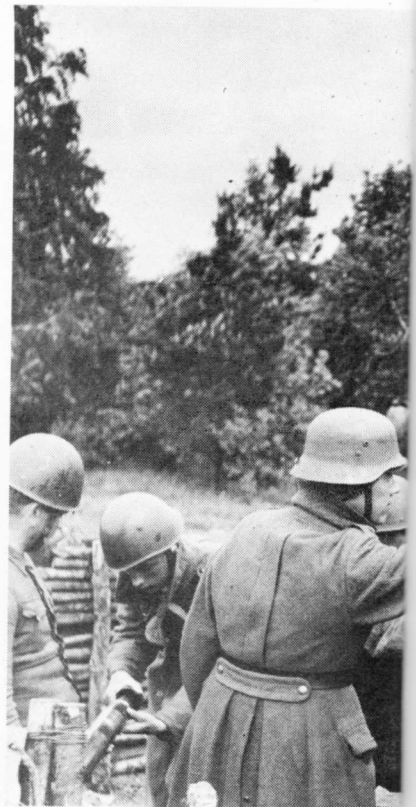
useat valonheittimien paljastamat koneet pudottivat heti pomminsa umpimähkään. Kymmenen tunnetusti huonoista voima-agregateista meni epäkuuntoon. Valonheittimien lukumäärä osoittautui liian pieneksi, minkä vuoksi useat koneet ehtivät päästä pois valonheittimien keiloista ennen kun yöhävittäjät ehtivät niiden kimppuun.

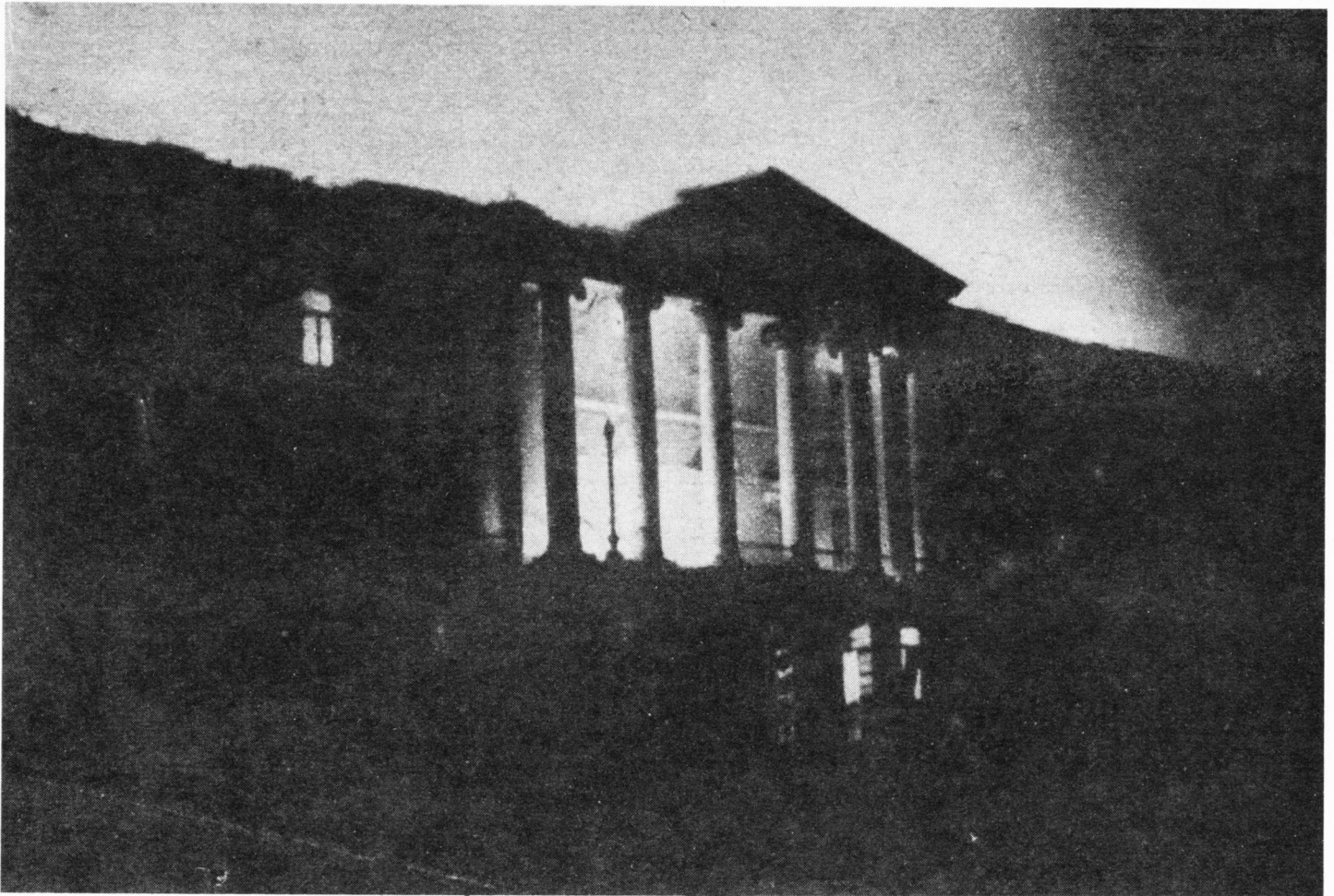
Yöhävittäjien panos oli valonheittimien paremman toiminnan ansiosta melko hyvä. Ne olisivat saaneet neljän pu-

dotuksen lisäksi enemmänkin ilmavoittoja, mikäli olisivat olleet ilmassa hyökkäyksen loppuun saakka. Tiettyjen alkuvaikeuksien jälkeen alkoi yhteistyö torjuntakeskuksen ja hävittäjien ohjauskeskuksen välillä sujua hyvin. Koska tutkilla ei ollut mitään oman koneen tunnistamislaitteita, on vaara ampuu omia koneita suuri, mikä häiritsee myös torjuntakeskuksen toimintaa. Kuitenkaan ei yhtään omaa yöhävittäjää ammuttu alas.

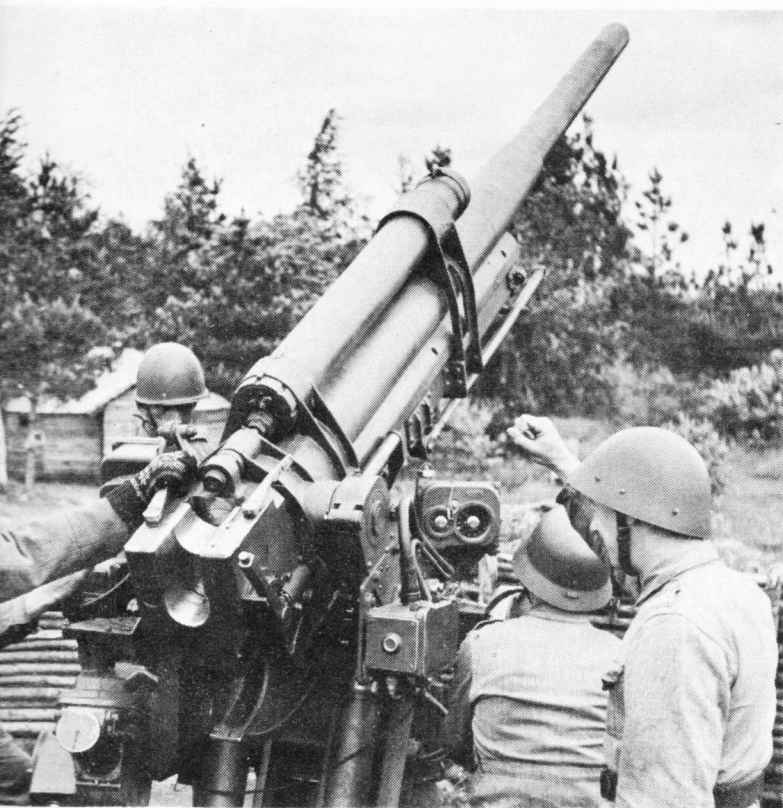
Torjunnan tulokset:

- a) Alas ammutut koneet.
Havaintojen mukaan ampuivat yöhävittäjät alas neljä ja ilmatorjunta 8—14 konetta.
- b) Vaurioitettut koneet.
Havaintojen mukaan vaurioitettiin kolme konetta.
- c) Pommitusten torjuminen ja häiritseminen.
On laskettu noin 10 % koneista päässeen lentämään maalialueen yli, mutta näistä vain puolen pudottaneen pomminsa kaupunkiin.

Yliopisto palaa

Raskas ilmatorjuntakanuuna laukaisuvalmiina

SA-kuva

Tappiot ja vahingot

Ilmasuojelukeskukseen ilmoitusten mukaan olivat tappiot kaupungissa 12 kuollutta, 8 vaikeasti haavoittunutta ja 26 lievemmin haavoittunutta. Tulipaloja syttyi 67, joista 50 paloi vielä aamulla. Räjähdyssommeista vaurioitui lisäksi 8 rakennusta. Lisäksi putosi 45 pommia kaduille ja avoimille paikoille eri puolilla kaupunkia. Rykmentin tappiot olivat kolme kaatunutta, joista yksi onnettomuuden kautta sekä yksi haavoittunut. Väestönsuojelukeskuksesta myöhemmin saatujen tarkistettujen tietojen mukaan kuoli hyökkäyksessä 18 ja haavoitui 34 henkilöä. Tulipaloja syttyi 67, rakennuksia tuhoutui 59 ja vaurioitui 135.

Rykmentin komentaja: Everstiluutnantti Pekka Jokipaltio

Torjuntapäällikkö:
Kapteeni Aake Pesonen

Laskelmat ja arviot on tehty heti pommitusten jälkeen.

Saksalaisten arvioiden mukaan koneissa olisi kussakin ollut keskimäärin enemmän kuin 10 pommia ja lisäksi viimeisen hyökkäyksen aikana lentoja olisi ollut huomattavasti yli 600. Näillä perusteilla Helsingin puolustajien torjuntavoitto olisi taulukossa esitettyä vieläkin suurempi.

LOPPUKATSAUS

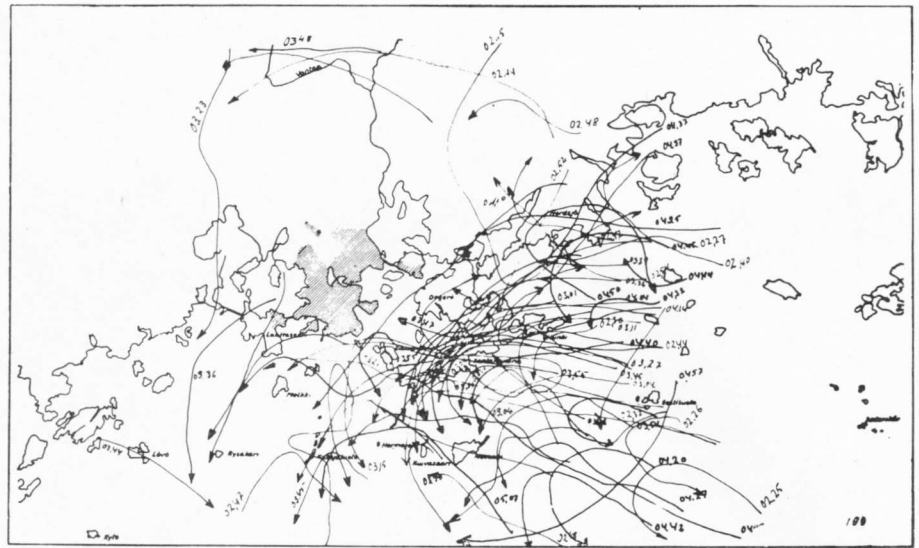
HELSINGIN Ilmatorjuntajoukkojen torjuntamenestyksistä ei luonnollisesti kerrottu totuutta STT:n uutisissa eikä liioin päämajan tilannekatsauksissa, ettei naapuri olisi innostunut yrittämään entistä vahvemmin voimin uudestaan. Päin vastoin — vastavaikolumme pidättämä venäläinen vakooja "Petteri" suostueltiin hyökkäysten jälkeen antamaan radiollaan Lenin-gradiin suuresti liioiteltuja tietoja kaupungin kärsimistä tu-

hoista. Niinpä rauhan jälkeen Helsinkiin saapuneet valvontakomission jäsenet olivat ilmeisen hämmästyneitä kaupungin kärsimistä suhteellisen vähäisistä tuhoista.

Helsinkiä pommittamasta palaavista koneista joutui muutama tekemään pakkolaskun Viroon, missä niiden lentäjät joutuivat saksalaisten vangiksi. Nämä olivat kertooneet saksalaisille pudottaneensa pomminsa kiivaan ilmatorjunnan takia kaupungin ulkopuolelle.

Nyt kun jälkiviisuus on suurinta viisautta, voitaneen lopuksi leikkimielessä todeta Helsingin puolustajien olleen sotilaallisen liennytyksen

Vihollisen lentoreitit loppuhyökkäyksessä 27.2.44 klo 02.30—05.05

Väestönsuojelijat palokunnan apuna SA-kuva

edelläkävijöitä, kun he keskittymättä vihollisen tuhoamiseen tyytyivät vain torjumaan kutsumattomat vieraat!

Nyt 33 vuotta edellä kerrotujen tapahtumien jälkeen on Helsingin asukasluku kaksinkertaistunut ja itse kaupunki kasvanut tavattomasti. Ilmatorjuntarykmentti 1 on muuttanut Helsingin Ilmatorjuntarykmentiksi ja muuttanut Hyyrylään, missä sijaitsee myös kesäisin avoimna oleva ilmatorjuntamuseo. Siellä on nähtävänä myös torjuntakeskuksesta tuotu torjuntataso ja pihalla erilaista it-kalustoa, joka nykyisin on todella museotavaraa.

Korkeavuorenkadulla, palokunnan talon kohdalla on graniittiseinässä kuparilaatta, joka muistuttaa silloisesta torjuntakeskuksesta.

Suomenlinnan Länsi-Musta-saaren kärjessä on Helsingin ilmatorjunnan muistomerkki, toinen niistä raskaista Bofors-tykeistä, joilla talvisodan alkamispäivänä 51.Rask.It.Ptri päällikkönään luutnantti Aake Pesonen ampuu alas ensimmäisen koneensa.

Munkkiniemessä, Hotelli Kalastajatorpan uuden osan takana on kasematissaan mahdava 8,8 cm:n RMB-tykki, johtopattereiden sodanaikaista kalustoa. Lisäksi on Pasilan Taivaskalliolla kasematteja muistuttamassa sodan ajan "Taivas"-patterista. □

YHTEENVETO SUURHYÖKKÄYKSISTÄ

Tapahtuma	6.—7. 2.	16.—17. 2.	26.—27. 2.	Yhteensä
Hyökkääviä lentokoneita	216	420	600	1236
Sulkujen määrä	122	184	320	626
Raskaita kranaatteja ammuttu	7719	12234	14240	34197
Keveitä kranaatteja ammuttu	2745	5709	4432	12886
Alas ammutut koneet	4—5	10	8—14 (H = 4)	22—29 (H = 4)
Pommeja kaupunkiin	331	130	338	799
Pommeja kaupungin ulkopuolelle	1800	4070	5750	n. 11620
Pommeista torjuttu	85 %	97 %	95 %	92 %
Tulipaloja	36	20	67	123
Tuhoutuneita rakennuksia	28	22	59	109
Vaurioituneita rakennuksia	137	53	135	325
Haavoittuneita:				
— siviilejä	295	29	34	358
— it-miehiä	4	1	1	6
Kuolleita:				
— siviilejä	103	25	18	146
— it-miehiä	2	—	3	5

MAIRE VARHELA

Helsinkiä evakuoidaan

ÄITI RAKAS,

kuolemmeko me nyt?

Oli kuulas talvipäivä ja täpötäysi juna pääsi juuri Hikiän asemalle, kun alkoi tapahtua. Vihollisen koneet syöksähtelivät kohti junaa. Kuului kauhea jyvähdyks, lukemattomia paukahduksia ja rätinää. Matalalla lentävistä koneista ammuttiin junaa.

Äiti säikähti ja lähti riepottamaan meitä lapsia ulos, mutta sotilaat saivat kiinni ja paiskasivat meidät junan lattialle. Tuntematon sotilas painoi päätäni lattiaan ja toisti korvaani:

— Ei mitään hätää tyttö, ei mitään hätää, kunhan pysyt alallasi!

ELETTIIN vuoden 1940 alkua. Talvisodan syttymispäivän jälkeisenä päivänä meidät, äiti, kuusivuotias pikkuväljeni ja minut, silloin 10-vuotias tyttö, kyörättiin kii-reesti pois Helsingistä. Linja-autoasemalla oli aamulla täydellinen kaaos ja tungos. Bus-sit olivat täysiä, mutta lapsettomia aikuisia hädettiin pois, jotta me lapset pääsimme sisään.

Se päivä, jolloin talvisota alkoi, oli hyvin merkittävä näin jälkempäin ajatellen.

SOTA LAPSEN SILMIN

ISÄ oli tullut kotiin lyhyelle lomalle panssarilaiva Ilmarisesta. Kun hälytys sireenit alkoivat soida, ryntäsimme me lapset kadulle katsomaan, mitä nyt on tekeillä. Kotikatuni Merimiehenkadun talojen ikkunoissa oli taivaalle töllöttäviä ihmisiä. Uskaliimmat seisivat talojen katoilla nähdäkseen paremmin, kun lentokoneiden jyrinä alkoi kuulua. Isä ponkasi ulos meitä etsi-

mään ja huusi, että nyt on tosi kysymyksessä, ”äkkiä siitä kellariin!” Ja sitten alkoikin se hirveä jytinä, joka sai ikkunat, katot ja kadut tyhjene-mään ja ihmiset juoksemaan paniikin vallassa kellareihin.

Isä lähti välittömästi Turkuun ja meidät muu perhe lähetettiin seuraavana päivänä Itä-Uudellemaalle vieraaseen paikkaan. Ihmiset olivat mukavia, mutta ei äiti osannut kauaa olla siellä vieraissa. Parin kuukauden kuluttua meidät vietiin Savoan. Siellä sydän-Savossa ei sodasta tiedetty noin ulkonaisesti mitään. Mutta meillä oli hyvin paha olla siellä maatalossa. Emäntä nalkutti joka päivä äidille siitä, että me olimme tulleet riskiksi, eikä rahaakaan näytä juuri olevan. Äiti itki päiväkaudet ja teki päätöksen, että nyt mennään kotiin vaikka kuolemaan, mutta pois.

Niin me löysimme sitten itsemme kauniina talvipäivänä junasta, joka oli lapsiperheen kannalta matkalla aivan väärään suuntaan eli kohti Helsinkiä. Juna oli tupaten täynnä lumipukuisia sotilaita. Ja Hikiän asemalla se matkanteko sitten katkesi kauhukokemukseen.

KAUHUKOKEMUKSIA

JUNA jysähti paikoilleen ja suuri osa sotilaista hyppäsi ulos. He sulautuivat valkoiseen lumeen.

Kun hyökkäys alkoi junaa kohti äiti menetti täysin malttinsa. Hän halusi päästä ulos. Mutta silloin puuttuivat sotilaat asiaan. ”Teillä ei ole lumipukua”. Junassa kiirivät huudot, että veturi on hajalla, rata poikki, joku huusi, että päät alas, ikkunoista ammutaan.

Meitä jokaista kolmea piteli maassa tuntematon sotilas. Minä pelkäsin kuollakseni,

Talvisodan junamatka oli usein melkoista seikkailua

Suojaan!

äiti itki. Pikkuveljeni oli lähelläni ja hoki itkuisena:

— Äiti rakas, kuollaanko me nyt?

Kun hyökkäys oli ohitse, juna tyhjennettiin.

Mutta ei ehditty kovinkaan kauas, kun koneet tulivat uudelleen. Silloin me olimme

tulleet pienen metsikön laidan ja kauheata vauhtia meidät juoksetettiin puiden juurelle. Siellä me makasimme lumihangessa ja näimme, kun koneet syöksyivät alas. Oli kylmä ja pikkuveljelle tuli hätä. Veli aikoi nousta ylös, mutta äiti komensi pysymään maas-

sa ja käski tehdä siihen vain mahallaan. Poika rutisi vastaan, mutta ei siinä mikään auttanut.

Kun vaara oli jälleen ohitse palattiin junaan, kun ei muutakaan paikkaa ollut. Jonkin ajan kuluttua tulivat sotilaat katsomaan keitä siellä oli ja hakivat meidät syömään. Jostain oli asemalle taiottu kenteittä, joista saatiin soppaa. Mutta matkaa ei päästy jatkamaan kahteen vuorokautteen, eikä muonitusta järjestetty sen enempää. Äiti vei meidät lähikauppaan ja kertoi, että hänellä on onneton tilanne. Lapset ovat nälissään,

mutta rahaa ei ole. Silloin ystävälliset kaupan ihmiset tekivät meille suuret eväspaketit. Ja jostakin ilmestyi vielä joku siviili näiden kahden päivän aikana, joka kutsui meidät aseman lähellä olevaan kotiin-sa syömään. Meille tarjottiin velliä ja voileipiä.

Osuuko?

RAKKAASEEN HELSINKIIN

MUTTA tulihan se hetki, että rata saatiin kuntoon ja uusi veturi tilalle. Niin päästiin kotiin Helsinkiin juuri parahiksi, kun suuret pommitukset alkoivat.

Merkillisellä tavalla ihminen unohtaa asioita. Minulta ovat hävinneet täysin mielestä välirauhan ajat. Koko sota-aika on mielessäni yhtenä pitkänä pelon pötkönä, jonka kat-

kaisi yksi Joensuussa vietetty kausi. Tämä elämän pötkö oli parhaasta päästä hälytysten odottamista pelolla ja niiden loppumisen toivomista.

Kun me tulimme kotiin ensimmäiseltä evakkoreteltä oli näky masentava. Ikkunat olivat rikki ja ne oli peitetty vanerilla, joka oli sitten ikkunoissa aivan välirauhaan saakka. Koska huoneissa oli kylmä nukuttiin pääasiassa patjoilla eteisen lattialla. Kasseihin oli aina valmiiksi pakattu ylimääräisiä vaatteita. Ne vähät käyttövaatteet, jotka uskalsi illalla riisua ennen nukkumaan menoa olivat hyvässä järjestyksessä, jotta ne löytyivät helposti hälytyksen sattuessa. Tämä onkin ainoa elämäni vaihe, jona olen pitänyt vaatteet järjestyksessä pakostia.

Oli aikoja, jolloin pääasiallinen elämä tapahtui nelikerroksisen kerrostalon huterossa kellarissa. Tuntui siltä, että meidän seutuamme pommitettiin erittäin rajusti, sillä olihan Hietalahden satama vain kivenheiton päässä. Muistan kuinka noina aikoina toivottiin rumia ilmoja: lumisateita, sumuja ja kaikkea vastaavaa, koska silloin uskalsi mennä saunaan tai ammeeseen. Silloin eivät näet pommitukset olleet todennäköisiä. Kesti vuosia ennenkuin opin rakastamaan kuutamööitä, koska ne merkitsivät noina lapsuuteni tärkeinä vuosina pelkkää pelkoa.

Pieni matkalainen

tävä haju. Kaiken kukkuraksi sähkötkin sammuivat eteisesä ja paniikki oli valmis. Me tytöt huusimme, että nyt tuli kaasupommi, mennänn ulos, ilmaa! Pojat olivat sen verran tolkussa, että saivat meidät pysymään sisällä. He kertoivat, että maali- ja lakkapulloja oli mennyt rikki ja siitä se haju johtui.

Ankeaa pommisuojaelämää

Mutta kyllä me lapset, jotka olimme syystä tai toisesta Helsinkiin jääneet tai sinne palanneet, koetimme elää tavallistakin elämää. Luistelu oli kovasti muodissa. Johanneksen kirkon kentällä käytiin luistelemassa, silloin kun oli ruma päivä ja uskalsi vetää luistimet jalkaan.

Yhtenä iltana tuli kuitenkin yllätyshyökkäys. Ei siinä hötkäksä, kun koneet olivat jo päällä, kukaan ehtinyt kenkiään etsiä. Luistimet jalassa puoteltiin sen kun kerittiin kadun ylitse ja Norssin kellarikerrokseen, jonne muutamilla purjelentokerhon pojilla oli avain. Sinne vain äkkiä kellarin lattialle purjekoneiden osien keskelle!

KAASUA NORSSIN KELLARISSA!

SAMASSA jysähti jossakin lähellä pommi. Kellarin ikkunat tupsahtivat sisään ja huoneeseen levisi omituinen pis-

Siellä me sitten makasimme aikamme ja lähdimme takaisin kentälle etsimään monojamme. Minun mononi oli joku tietysti siinä paniikissa vahingossa ottanut ja niin taapersin kotiin luistimet jalassa. Tuo monojen menetys oli melkoinen tappio silloin, sillä eihän uusia niin vain saanutkaan. Ja kun olin innokas luistelemaan oli suuri unelmani saada kauloluistimet, kun minulla oli vain hokkarit. Ei niitä uusia ollut kaupassa ja lehdissä ilmoitettiin, saisiko edes käytettyjä. Mutta ei saanut. Joten koko sota-ajan jouduin juoksemaan luistinradalta pommisuojaan hokkarit jalassa.

Mutta tulihan se rauhanpäivä sitten aikojen kuluttua. Me lapset huusimme, lauloimme ja tanssimme kadulla! Ja sinä iltana, kun riisuin tuntui oudolta, kun uskalsin panna yöpaidan päälle ja käydä sitä ennen kylvyssä, vaikka oli kaunis ilma. Se oli ihmeellinen ilon aihe. □

Kari

"OLINHAN SIELLÄ MINÄKIN!"

"MUTTA EI SE OLLUT YKSIN MINUN
VIKANI, ETTÄ HÄVISIMME..."

Sotakuvia

Pum! Pum! Pum!
Televisio on auki. Intiaanit hyökkäävät ja karavaani puolustautuu urheasti. Nouseva polvi istuu lattialla ja seuraa esitystä hartaana. Sitten hyvin nuori ääni tiedustelee:

— Isä, oletko sinä ollut sodassa?

— Olenpa kyllä.

Pum! Pum! Pum! Intiaani suistuu satulasta.

— Isä!

— Niin?

— Kuinka monta kertaa sä kuolit?

Vaivun muisteluihin. Jotakin ehkä tietäisin, olinhan siellä minäkin.

Suomen armeija oli juuri selvinnyt joten kuten talvisodasta, kun sitä huhtikuun kolmantena päivänä 1940 kohtasi raskas isku. Silloin minä nimittäin astuin palvelukseen. Korpraali huusi nauraen ja nauroi huutaen.

— Maahan! Ylös! Maahan! Ylös! Te pitkä alokas siellä, juoskaa kolme kertaa lipputangon ympäri, mars, mars!

● KARI SUOMALAINEN

ei juuri esittelyjä kaipaa! Hänkin kuuluu sukupolveen, joka joutui sodassa ottamaan vastuun maan kohtaloista — ensin haarakiikarilla ja kanuunoilla, sitten kynällä ja siveltimellä.

● Karin piirtimen jälki on loistavaa ja hänen "sotamuistelmansa" aidon karimaisia: värikkäitä ja aina naulan kantaan osuvia.

● Seuraavissa numeroissamme julkaisemme taiteilijan luvalla Karin iskevää kynän ja siveltimen jälkeä. Hänen seurassaan ei tule ikävä!

Iskuryhmän miehiä valmistautumassa partioretkelle Kannaksella Lyijykynäpiirros 1942

Oletteko te fakiiri siviilissä?

— En, herra korpraali. Minä olen taiteilija.

Korpraali tuijotti epäluolisena.

— Onko sillä mitään eroa?

Noihin aikoihin oli puutetta varusteista ja suuri osa miehistä esiintyi puolittain omissa kampeissaan. Tarina kertoo erästä reserviläisestä, joka lienee edustanut alallaan eleganssin huippua: Hänellä oli huopahattu kokardeineen, ratsuväen luurankotakki m/22, raidalliset miljonäärihousut ja maihinnousukengät. Ne jotka olivat nähneet hänet ilmielävänä kertoivat, että ilmestys oli hyvin vaikuttava. Hän oli kuin Numero Viisitoista Stolt.

Omiin varusteisiini kuului pomppatakki, mustat monet valkoisin vahvikkein ja rautainen annos isänmaallisuutta. Pomppa ja monet häipyivät aikanaan taivaan tuuliin, mutta isänmaallisuus on säilynyt aina näihin päiviin saakka niin hyvässä kunnossa, että sitä voi vieläkin käyttää. Se on parempi kuin uusi.

Iskuryhmä ylittämässä varmistuslinjaa Lyijykynäpiirros 1942

"OI NUORUUS!"

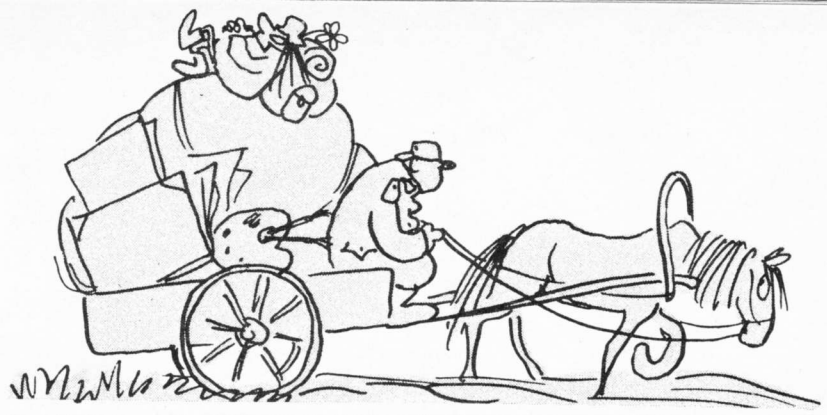
Eräs useimmin toistettuja lauseita nykyisin on, että sota on mieletöntä. Tämä fraasi kuuluu niihin, joiden esittäminen vaati suurta rohkeutta joskus Ibsenin päivinä, mutta joita nuoret vihaiset miehet voivat tänään toistella täysin vaaratta, koska ne ovat yleisesti hyväksytyjä. Mutta kukaan ei uskalla kysyä, onko sitten rauha mielekäs. Mikä on sen kriteerio? Elintaso, hyvinvointi, mukavuus, jääkaappi, pikkuleivät, auto, vielä korkeampi elintaso, enemmän pikkuleipiä, isompi auto kuin naapurilla. Ja sen lisäksi on ikäänkuin mausteena komplekseja ja sieullisia ristiriitoja, jotka eivät itse asiassa ole muuta kuin henkisiä ilmavaivoja, mutta joista on se hyöty, että niiden perusteella psykologit voivat päätellä kaiken yltäkyläisyyden alla esiintyvän jonkinlaisia henkisiä toimintoja. Muisa suhteissa hyvinvointivaltio ei erikoisemmin poikkea osuusteurastamon sikalasta. Kukapa kykenisi kuvailemaan rauhan kauhuja!

Tietenkin myös sodalla on varjopuolensa. Siinä voi haa-voittua tai kuolla. Mutta koko luonnonjärjestys perustuu taisteluun, vaikka hyvinvointivaltiossa se helposti unoh-tuu. Onneksi luonto ei ole tu-tustunut humanisiin oppei-hin, muuten kaduilla vaeltaisi laumoittain alikehittyneitä, ruokaa kerjääviä brontosau-ruksia!

Mikäli onnistuu säilymään hengissä, sota on ainutlaatui-nen kokemus. Jos se olisi pel-kästään epämiellyttävä, niin kaikki haluaisivat unohtaa sen. Mutta miksi jermut ke-rääntyvät asevelijuhliin muis-telemaan menneitä? Ehkäpä heistä tuntuu, että he silloin aikanaan kokivat jotakin ole-

Syöksypioneereja estettä räjäyttämässä Tushilaveeraus 1944

Etulinjan tähyistäjä
Lyijykynäpiirros 1942

massaololle oleellista, jotakin todellista, joka sivuaa elämän ja kuoleman viimeisiä kysymyksiä. Oletteko milloinkaan sattunut kuulemaan parin veteraanin kertoilevan toisilleen sotajuttuja hamaan aamunkoittoon? Asettakaa sitten mielessänne heidän rinnalleen joku noista uusista maitokuo-

noisista pasifisteista. Parissa minuutissa hän haalistuu valjuksi mammanpojaksi, joka ei käy edes miehestä. Sillä jokainen mies haluaa olla sankari. Isä, kuinka monta kertaa sä kuolit? Niinpä niin, ehkä minunkin olisi ollut komeampaa kaatua saappaat jalassa. Nuorukaiselle kuolla kuuluu...

Vai onko parempi, että maakaan nyt tässä sohvilla hiukan vanhentuneena, hiukan lihoineena miettimässä mitä hullu-
tuksia piirtäisin huomiseen lehteen. Ehkä se on järkevämpää, mutta ei mitenkään niin suurenmoista, että sille kannattaisi soittaa Porilaisten marssia.

JATKUU SEUR. NO:SSA

10.3.44
TK-U Suomalainen

Jäämiinoitusta
Pioneerit upottavat jäähän kairatuista reijistä ns. arsapulloja. Useimmiten tämä tapahtui öisin vihollisen nenän edessä. Arsapullot vedettiin paikalle ahkiolla. — Piirroksesta muuten huomaa, että kolmessa figuurissa on käytetty mallina samaa miestä.
Tushilla tehostettu hiilikynäpiirros 1944

SARA ELLONEN

KARJALAISET laulut saavat minut aina muistelemaan Sinua, Paveli — Sinua ja sinun laulujasi. Siitä on jo vuosia, kun minulle lauloit ja tarinoit, kun minut johdatit omaan rajakarjalaiseen maisemaasi. Noin siellä laulavat metsät ja maat, vedet ja taivaat. Noin kilkattavat karjankellot, livertävät pienet linnut...

Silloin elettiin sotavuosia, noita vuosia, jotka toivat mukanaan niin paljon tuskaa ja kärsimystä. Niin omaa kuin myös rajantakaista heimokansamme ne kuljettivat kotiseudultaan kauas uusille asuinseurueille.

Karjalaisesta kotikylästään saapui silloin *Toahkain Pavelin* Pohjanmaan lakeuksille. Toppatakissaan, lakkireuhkassaan ja vilttitossuissaan hän eräänä päivänä astui kynnyksemme yli. Silmiään siristellen jäi seisomaan ovensuuhun tuo partaniekka, jonka kasvoilla risteili tuhat hienoa elämänuurretta. Vuolaasti hän kiitteli kirkasta päivää ja Ukkoa Yli-Jumalaa, joka antoi armsaana meille maan matoisille noin "tšomaisen" päivän ankeana vainuaikanakin.

Niin tuli Paveli tupaamme

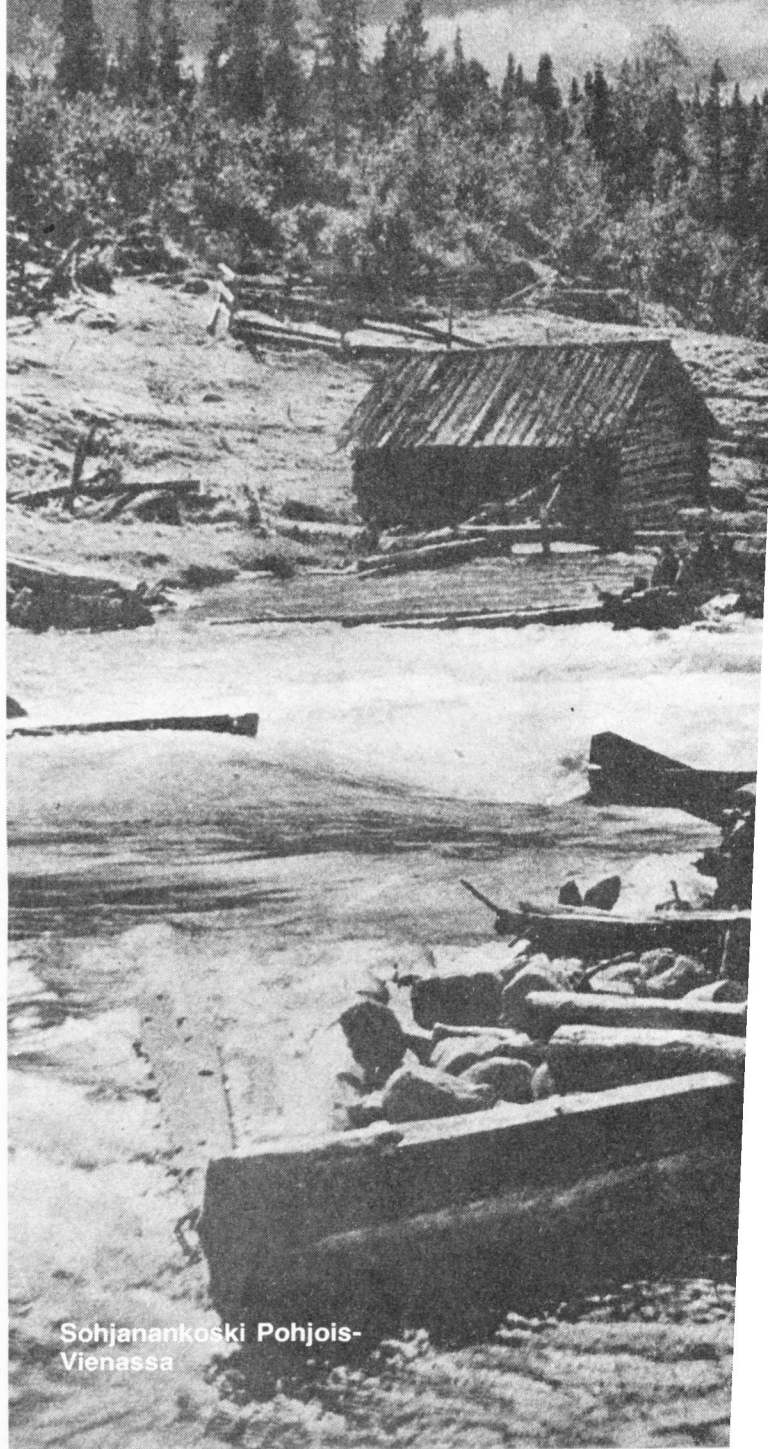
tai oikeammin sanottuna halokovajaamme, jossa hän sitten vietti erään elämänsä jakson hellapuita pilkkoen. Aamusta iltaan, viikosta toiseen hän siellä ahersi kirvestä ja sahaa käyttellen. Mielellään kertoi Paveli maailmalle lähteneensä nyt kun kuolleet olivat häneltä niin eukko kuin koirakin.

Yksinkö siis saapui tämä Paveli meille? Ei toki, vaan koko oman heimonsa, karjalaisen kansansa lauluineen ja tarinoineen hän oli tuonut mukanaan.

Ei siinä mennyt montakaan päivää ennen kuin Paveli jo meille aarteitaan esitteli ja kuta pitemmälle aika kului sitä runsaampina tulvivat vanhan miehen mieleen muistot. Ehtymätön oli Pavelin varasto, josta hän meille kuulijoi-leen kertomuksia elämän iloista ja suruista ammensi. Eikä niin vähäpätöistä asiaa tässä maailmassa ollutkaan, etteikö hän siitä olisi laulun aihetta löytänyt.

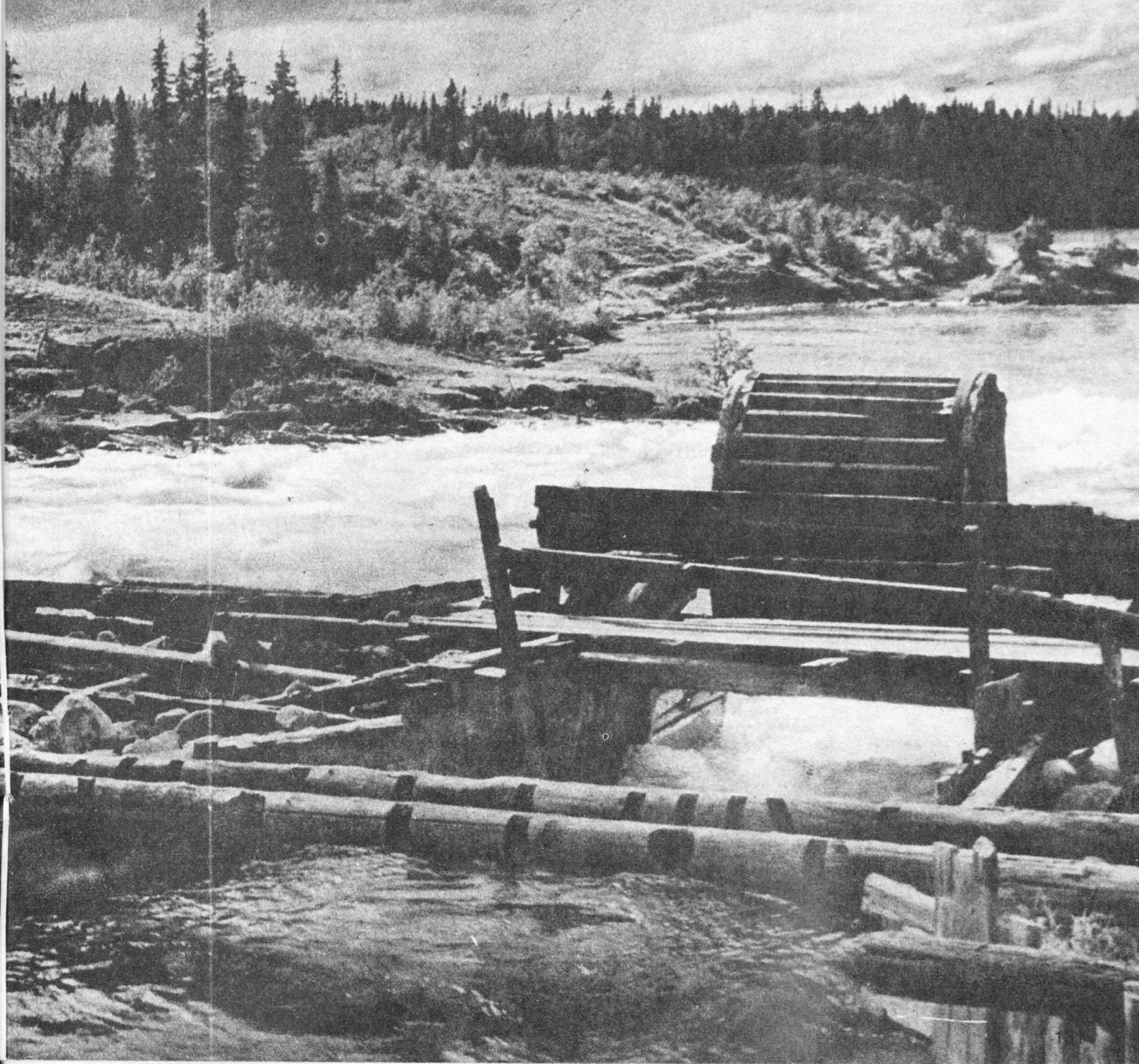
Kauniina päivänä olivat laulut aurinkoa tulvillaan, mutta jos taivas pilveen kävi, niin raskaina soutivat Pavelin laulujen lainet. Ja niiden sanat — minulle usein oudot ja ihmeelliset — kaikuivat

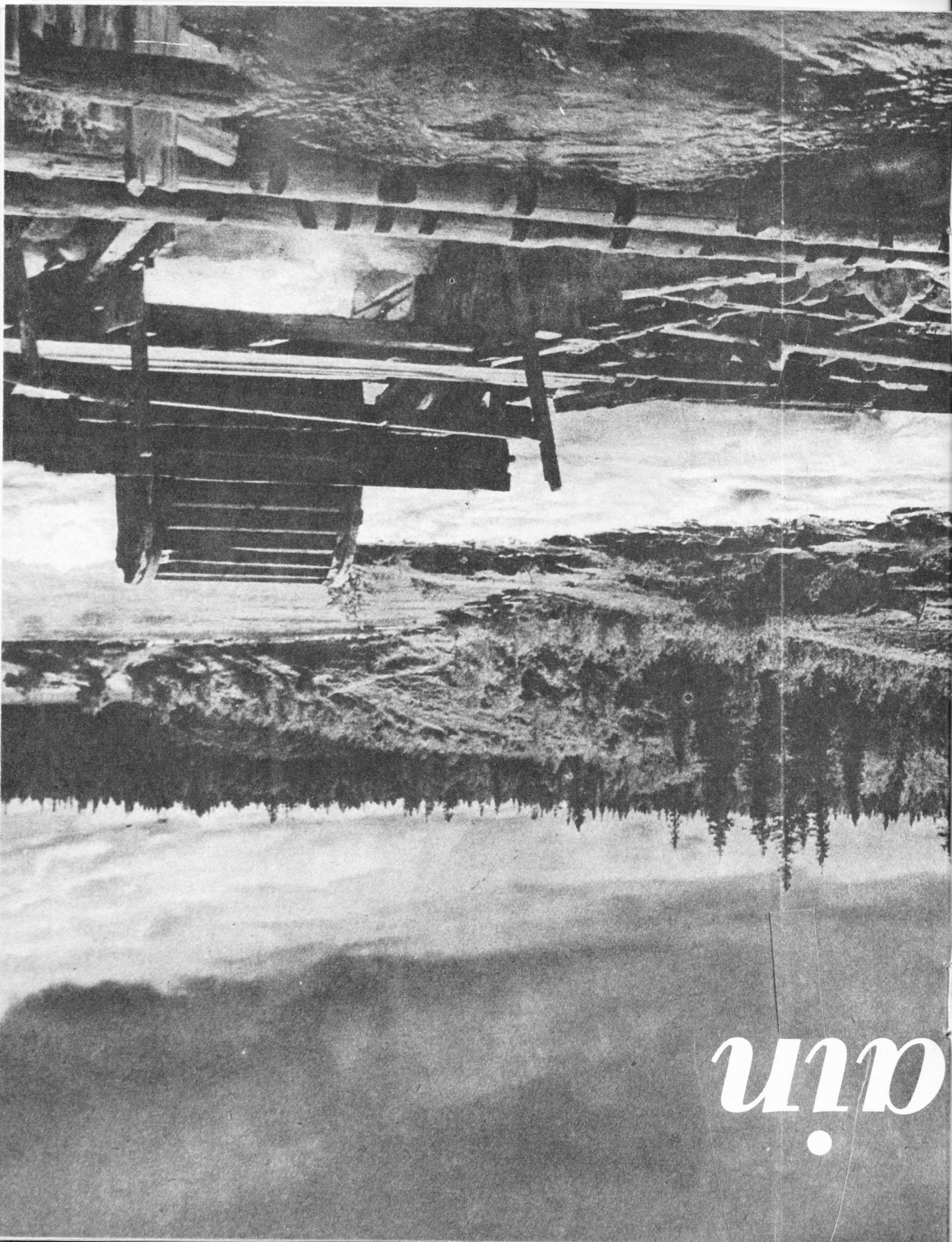
Toahkain Paveli

Sohjanankoski Pohjois-Vienassa

ain

УНУ
•

korvissani yhtä kiehtovina kaikki tyyni. Joskus tuntui siltä, ettei noita sanoja aiemmin edes olemassa ollutkaan, vaan että ne syntyivät vasta juuri sillä hetkellä Pavelin suussa. Sieltä ne hyppelivät ulos vallattomina kuin pienet puruset voimistuen viimein yhdeksi mahtavaksi säikeiden virraksi, joka tempasi minut vastustamattomasti mukaansa. Ensin hyvinkin hiljainen kerronta ja hyminä saattoi yks' kaks' muuttua voimalliseksi lauluksi, joka ei mitenkään mahtunut puuvajamme seinien sisälle, vaan tulvi sen avoimesta ovesta ulos avaraan maailmaan.

Yksi Toahkain Pavelin kauden kauden lauluista oli laulu auringonkukasta. Sitä laulua ei usein esitetty, sillä se oli vain hyväisten päivien ja herkimpien hetkien laulu.

Pienen pienestä siemenestä se alkoi, tuo auringonkukan tarina.

Ikkunansa alle, oman mökinsä seinustalle oli Paveli siemenensä kätkenyt Karjalan mustaan multa. Makea oli se multa ja suloisia ne sadepi-

nen oli nyt auringonkukka, niin onnellinen että se puhkesi ei vain kukkimaan vaan myös laulamaan. Kaiken kesää oli kaikunut keltakukan kiitoslaulu, kunnes viimein talven lumisen äänen taittoi. Moista laulua ei Paveli enää koskaan sen koommin kuullut — enkä ole kuullut minäkään.

Rakkaita kuin lapset isälle olivat Pavelille omat laulut, mutta kunnan isän lailla hän toki rakasti toistenkin lapsia. Laulua ja soittoa, musiikkia sen kaikissa muodoissa hän aina kuunteli mielellään. Niinpä hän oli myös eräs innokkaimmista radionkuuntelijoista mitä koskaan olen tavannut.

Omaa radiota ei Pavelilla koskaan ollut ollut ja vasta meillä hän pääsi tekemään lähempää tuttavuutta tämän ihmeaparaatin kanssa.

— A jo on mašina! Gaikk' kielet ja muušikat soimahan saapi!

Pavelin "toinen kotimainen", venäjänkieli, kajahti myös noina päivinä herkästi kuuluville radiostamme, jos vain talonväen silmä vähänkin

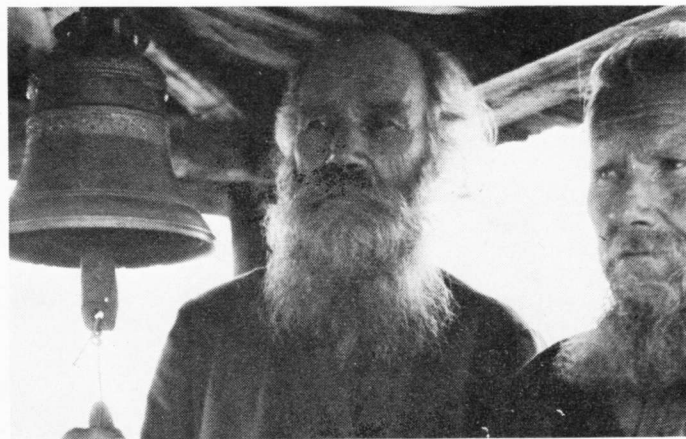
enää pysynyt aloillaan, vaan syöksähti ylös tuoliiltaan ja ryhtyi tanssimaan. Pitkin kaarroksin hän liikehti tuvan lattialla polvet notkahdellen, kädet tahtia tavoitellen. Siinä hän tanssi silmiemme edessä kuin entisaikojen ilmielävä shemeikka — nuorena, rohkeana ja yltyöpäisenä! Mutta viimeistään seuraavana aamuna oli lumous haihtunut, sillä eipä löytynyt halkovajastamme enää tuota shemeikkaa, vaan vanha tuttu Pavelihan se siellä taas laulujaan lauleli.

Jossakin kaukana rajanta-

Kuinka täynnä aitoa elämänsykettä ovatkaan nuo rajakarjalaiset kansanlaulut ja sävelmät!

Miten kauan veikään ennen kuin tajusin, että minun Pavelini ja monien kyläläisten puheissa kuljeksintu karjalaisukko olisivat yksi ja sama mies.

— Oli se eto elävä ja viekas velikulka! kuulin sanottavan. — Jouti kyllä mennäkin takaisin sinne, mistä oli tullut ja minne se mokoma alinoma kaipasi. Ei osannut olla kiitollinen edes kunnan ihmisten avusta ja ystävällisyydestä.

Miinoan rukoushuoneen kellot soivat

Aunuksen maisemia

sarat, jotka pian nostattivat näkyville hentoisen varren. Saapuivat sitten leppeät tuulet kaukaa aroilta tuhannen virtan takaa ja niin ihmeellisiä asioita ne kertoilivat kukkaselle, että se siinä kuunnellesaan ihan silmissä kasusi. Yhä ylemmäksi yleni varsi kohti sinistä taivosta, kohti kultaista auringonkehrää. Ja niin mielistyi aurinko tähän kukkaan, että sille oman koreankeltaisen värinsä lahjoitti. Onnelli-

vältti. Isäni veresti kielitaitoaan jutustelemalla silloin tällöin venäjää Pavelin kanssa ja sekös vanhuksen mieltä lämmitti! Radiomme soitteli vuoroin "Erikaa", vuoroin "Kalinkaa" ja yhtä lailla kaikeivat kodissani niin banjon kuin balalaikan sävelet. Musiikin maailma ei tunne maallisia rajoja, siellä ei ole ystäviä ja vihollisia.

Joskus iltaisin radion äärelä innostui Pavelikin niin ettei

kaisessa Karjalassa olivat syntyneet Pavelin laulut ja sävelmät. Sieltä hän oli ne löytänyt ja tuonut mukanaan, mutta mistä olisin minä ne löytänyt, mistä osannut niitä etsiä ilman asiantuntevaa apua ja ohjausta? Nyt minä löysin ne oman lapsuudenkotini halkovajasta Pavelin luota. Lämmöllä muistelen tuota runonlaulajaa, hänen laulujaan ja tarinoitaan, jotka kuuluvat niihin rikkauksiin, joita ei osteta rahalla.

Mongersi omituista murretta ja haikaili tippa silmässä Karjalansa kovaa kohtaloa. Mutta laulaa hoilottaa se kyllä osasi. Muutaman ryyppyn kun sai niin jo kajaatteli kuin nuoret pojat.

Voi ei — teki mieleni huuata — ei Paveli tuollainen ollut, ette te häntä tunteneet! Antakaa minun kertoa millainen mies hän oli, millainen oli hänen maailmansa!

Nyt olen sen tehnyt. Kiitollisena ja hartain mielin olen häntä muistellut nyt niin kuin aina ennenkin. Minne hänen tiensä vei, mikä oli hänen kohtalonsa — sitä en tiedä. Voin vain toivoa, että hän pääsi takaisin kotiin. Sinne omille kunnailleen, missä laulavat metsät ja maat, vedet ja taivaat... □

Vuonna 1937 palvelukseen astuneilla miehillä oli edessään kova urakka: asepalvelu kahdeksana perättäisenä vuotena! Ei ollut ihme, jos siviilielämä alkoi tuntua vieraalta! Nämä todelliset veteraanit tietävät mistä puhuvat jättäessään testamenttinsa nuoremmille.

Talvisodan esteitä
Muolaan Oinaalassa
SA-kuva

Veteraanin testamentti

**MARTTI
SAARENTO**

VUONNA 1937 asevelvollisuuttaan suorittamaan joutuneet nuorukaiset olivat sen tosiasian edessä, että joutuivat vetämään armeijan saappaat jalkaansa kahdeksana peräkkäisenä vuotena — ei tosin yhtämittäisesti, vaan parin pienen siviilitaun katkomaana, mutta jokaiselle kahdeksalle kalenterivuodelle tuli kuitenkin osansa.

Heinäkuun 15. päivän kohdalle vuonna 1938 olen muistikirjaani merkinnyt kolme sanaa hyvästiksi Papulan kasarmille Viipurissa: ”Sota loppuvi toistaiseksi.” Olisivat nuo kaksikin sanaa riittäneet — mikä voima lienee saanut tuon kolmannen sanan kirjoittamaan...

SE ALKOI SITTENKIN!

ON SEURAAVA vuosiluku, tarkemmin sanottuna 30. 11.

1939. Jälleen Kannaksella, Muolaan Telkkälän kylässä.

Komppanian ollessa maastossa alkaa kuulua outoa ulinaa. Jossain on varmaan tulipalo, koska palosireeni noin ulvoo.

Jokainen kuuntelee korvat hörössä, suu ammoltaan.

Voisiko se olla ilmahälytys?

Jo alkaa kuulua konekivääriammuntaa — mitähän ihmettä ne tuolla tavalla rupeavat ammuskelemaan?!

Sarjoja kuuluu jo useamalta suunnalta. Katsomme toisiamme kysyvä ilme kasvoilla. Onkohan — onkohan se sittenkin — — sitä?!

Pian ilmestyy alhaalla lentävä lentokone näköpiiriin — toinen — kolmas! Punaiset merkit on alla — Neuvostoliiton koneita!

Meidänkin pikakiväärimme rupeavat syytämään luoteja koneita kohti ja kiväärit paukuvat joka miehen käsissä.

Isännät olivat sodassa ja emäntien oli huolehdittava evakkoon lähdöstä

SA-kuva

Kumma, kun ei putoa — tottahan niistä osa kohtikin menee!

Koneet häviävät pian yhden tehdessä ensin syöksyn kirkon seutua kohti.

Emme oikeastaan osanneet pitää tätä alkunäytöstä kovinkaan järkyttävänä. Kehuskelimme vain itse kukin, kuinka seisaaltaan ammuskelimme niitä koneita. Vasta illan tullessa majapaikassa alkoi paremmin tajuta mitä on tapahtunut.

Se alkoi sittenkin — s o t a !

Suomi ei sitä halunnut, Suomi ei sitä aloittanut! Tunnelma on kuin lapsella, jonka kimppuun jättiläinen on hyökännyt. Ainoana lohtuna on tunne siitä, että oikeus on puolellamme. Siihen luottaen on meillä rehellisin otsin velvollisuus puolustaa rajojamme.

Sekavia ajatuksia risteilee rinnassa, on kerta kaikkiaan ahdistava olo. Tuntien raskaan velvollisuutensa pojat kasailevat kampeitaan, sillä lähtö on vielä samana iltana. Ei ilmoiteta minne matka suuntautuu — sen käsittää kyllä ilmankin.

Pimeän tullen menemme ulos. Eteläinen taivas on punaisena tulimerenä. Majapaikkatalomme emäntä sanoo Kivennavan ja Valkjärven kylien palavan.

Emäntä, joka on vielä yksin kotona, keittää meille lähtiäksiksi kahvia. On uutta pullaakin.

— Syökää ja juokaa nyt niin paljon kuin ikinä haluatte, vieraille ne kumminkin jäävät! hän kehoittaa meitä.

Rauhallisesti ja alistuvasti hän puhelee toivottaen Jumalan siunausta matkalle.

Sinne hän jäi kotiinsa yksinään pimeänä iltana — kotiinsa, jonka oven saa aamun valjetessa painaa viimeisen keran kiinni, sillä pian töröttävät vain mustuneet savupiipun rauniot kauniitten pihakoivujen katveessa. Kylätiellä astelvat vieraan heimon saappaat.

Sääli häntä, hyvää ihmistä!

M yöhäisenä iltahetkenä koontuu komppania tielle

marssia varten. Liekit taivaanrannalla näyttävät suuntaa paremmin kuin mitkään kompassiluvut.

Vaiteliaana lähtee joukkomme yön selkään kaakkoista rajaa kohti.

Tulee silloin tällöin vastaan yksinäinen matkamies hevosineen ja kuormineen. Reki on täynnä kiireessä sullottua tavaraa.

Rauhan
ilmeitä

TYNKÄ-SUOMEN RAJA.

JÄLLEEN on vuosiluku vaihtunut. On maaliskuun alkupuoli 1940. Päivämääristä ei kukaan enää tiedä.

Pieneksi pirstoutunut osastomme on odottelemassa vastaiskun tekoa linjojen välittömässä läheisyydessä.

Sitten — komppanianpäällikön lähetti ilmoittaa melkeinpä iloisella naamalla, että Moskovassa ovat neuvottelut käynnissä ja että siellä on solmittu rauha!

— Joutavia — sama vaikka olisi lähetti kuuroille puhunut! Se juttu ei saanut alkuunkaan vastakaikua.

Ilmestyy sitten komppanian päällikkö ja sanoo varmallalla äänellä:

— Suomen ja Venäjän välillä on solmittu rauha. Vihollisuudet lopetetaan kello 11,00, jonka jälkeen kukaan ei saa ampua.

Se oli säväys!

Salainen ilo hiipii sisimpään, mutta ei jakseta käsittää, että kaikki näin yht'äkkiä taukoaisi.

Kello on muutamaa minuuttia vaille — ja aina vain sama taistelun melu!

Sitten — — harvenee — yksityisiä laukauksia eroittaa jo.

Kellon viisarit kulkeutuvat piinallisen hitaasti.

Linnoittajat porautuivat uuden rajan kallioihin kesällä 1940

Nyt, nyt on aika täysi!
Hiljaisuus!!
Ei kuulu laukausia — kaikki on vaiti.
Rauha leijailee ilmassa — on outoa. Kolmeen ja puoleen kuukauteen ei ole kuullut muuta kuin ampumista, räjähdyksiä, jylinää ja pauketta — nyt hiljaisuus vallitsee kaikkialla! Karujen, partaisten miesten silmät säteilevät sisäisestä riemusta ja kiitollisuudesta — säästy vielä hengissä! On hyvä olla, vaikka ajatukset kulkeutuvatkin niihin

aseveljiin, joiden kohtaloksi tuli sankarikuolema.

Pian ilmestyy luutnantti uudelleen kämppään. Hänen silmänsä ovat kosteat. Hän levittää seinälle Suomen kartan piirtäen siihen rajan ja sanoo väräjäväällä äänellä:

— Tästä kulkee nyt tynkä-Suomen raja — — —

Iloinen puheensorina lakkaa heti. Pojat mykistyvät. Istutaan lattiaan tuijottaen. Kädetkin menevät tahtomattaan nyrkkiin. Tämähkö olemme ansainneet? Eivätkö riittäneet

ne alueet, joissa aseveljiemme veri on vuotanut?

Luutnantti seisoo hetken tuvassa.

— Niin, pojat — koetetaan nyt kestää ja odotetaan uusia määräyksiä.

Varsinkin häneen, Viipurin poikaan, tämä uutinen koskee.

Sekavien tunteiden rauhoittavaksi lääkkeeksi alkaa kuulua joukkueenjohtajamme aloittamana tutun virren sävel.

”OLISI TÄLLAINEN PAPERI”

RUNSAS VUOSI on taas vierähtänyt edellisestä. On kesä 1941 alussa.

Olosuhteet kotiseudulla uuden rajan tuntumassa ovat entisestä suuresti poikkeavat. Linnoitustyöt ovat meneil-

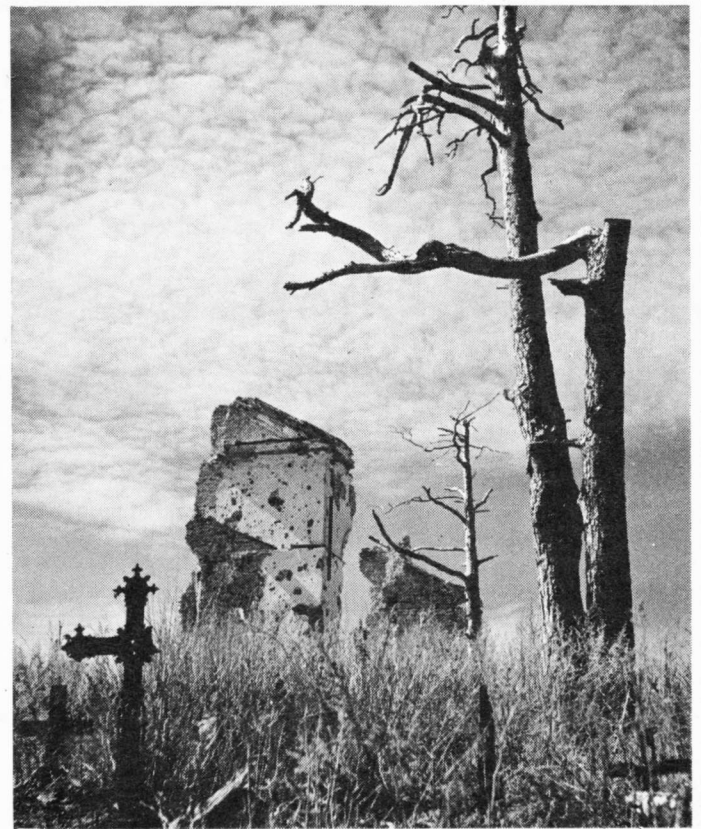
lään. Uutta puolustuslinjaa rajojemme turvaksi rakennetaan kovalla touhulla. Porakoneet surisevat kalliolouhoksilla, kuorma-autot ajavat kivenjätkäleitä pelloille ja metsiin estelinoiksi. Sotilasyksiköitäkin, asevelvollisia, on paikkakunnalla.

Nämä näkymät sekä ankaran talven muisto lyövät leimansa rintamalla olleitten nuorten mieliin. Ei jaksa kiinnostua siviilitehtäviin niinkuin pitäisi. Vaikka tavallisella kansalaisella, varsinkaan maaseudun eläjällä, ei olekaan juuri minkäänlaista kuvaa poliittisten tapahtumien kulusta tahtoo aavistelu sittenkin täyttää mielen. Vanhemmat miehet, jotka eivät ole sodassa olleet, ovat entiseen tapaan paneutuneet jokapäiväiseen totuttuun aherrukseensa.

Eräänä poutaisena kesäkuun päivänä pyöräilee na-

Viipurin Agricolan kirkon, entisen tuomiokirkon, palanut kellotorni SA-kuva

Muolaan kirkonmäki

Taipaleen pyhää maata Kirvesmäen tukikohdasta nähtynä

SA-kuva

purin poika, urheilukaveri, luokseni valkoinen lappu kourassaan sanoen naurussa suin:

— Tässä olis tämmöinen paperi.

Aavistelut kävivät toteen.

Vielä samaisena kauniina iltana eteni pölypilvi kuorma-auton pyörien lennättämänä rajaa kohti.

Lähtötunnelma ei ollut kovinkaan haikea. Lähtöasetelmakin oli toinen kuin talvisotaan lähdeittäessä.

Suunnaksi tuli jälleen Karjalan kannas.

KIRJE HAUDAN TAKAA

KUN RUNSAS VUOSI oli kulunut lähdestä sain jälleen viestin tuolta sanan tuojalta, naapurin pojalta. Se oli kirje, tavattoman pitkä kirje. Ihmettelin suuresti, kuinka hän viitsii noin pitkälti kirjoitella, varsinkin kun olimme samassa yksikössäkin!

Seuraavana päivänä tuli tieto hänen kaatumisestaan Rajajoen rantatörmällä. Käsitin kirjeen pituuden — hän halusi sanoa jäähyväiset ystävälleen.

Aavisti kai — — —

18. Divisioonan tultua siirrettyksi toukokuun loppupuolella 1944 Valkeasaaresta ja Rajajoelta VT-linjan asemiin itäisemmälle Kannakselle tapahtui yksikkömme kuljetus rautateitse Viipurin kautta.

Junamme saapuessa Viipu-

riin tuli tauko matkan teossa. Tällöin oli tilaisuus luoda katseensa kaupunkiin. Entinen Karjalan kaartilainen vaipui syviin mietteisiin.

Oli melkein päivälleen seitsemän vuotta siitä kun vannoimme tuolla komeassa tuomiokirkossa valan, jossa lupasimme puolustaa tätä maata ”viimeiseen veripisaraan saakka”. Kuinkahan moni niistäkin alokasressukoista on jo täyttänyt tuon lupauksensa kirjaimellisesti? Ei ole kirkostakaan enää kun tiilirauniot jäljellä...

Tulee sääli katsellessa kaupunkia: raunioita raunion vieressä. Taasko sitäkin uhkaamassa uusi vaino?

Tuossa me kaartilaiset silloin hyvinä rauhan päivinä marssimme kaupungin halki monet kerrat kohti Rautakorpea, samoin sunnuntaisin ryhdikkäästi vanhaan varuskuntakirkkoon sekä usein paraateihin soittokunta keulassa.

Junamme kaartaessa Karjalan radalle se tekee kunnia-kierroksen Papulan seutujen ja tuttujen harjoitusmaastojen lävitse. Viimeinen kuva kaupungista painui tajuntaan painostavan ilmapiirin myötäillemänä.

TAIPALEENJOKI — PYHÄ MAA

VIIMEISIMMÄKSI puolustuslohkoksemme ennen rau-

han tuloa sattui kuuluisa Taipaleenjoki. Tuntui kuin olisi saapunut pyhälle maalle, talvisodan urhoollisten Taipaleen puolustajien veren kostuttamalle maaperälle.

Raudankappaleet eivät oleet enää kuumia saappaan alla. Neljä ja puoli vuotta sitten oli toisin. Niitten seassa kesti-vät puolustajat loppuun saakka luoden paikan ylle maineen, jota vihollisemmekin kunnioittivat.

Nyt me suomalaiset sotien veteraanit olemme jo harmaaohimoisia, yksi toisensa perästä piankin pois siirtyviä. Hartain toiveemme on, että rauha maailmassa säilyisi eikä lastemme ja nykyisen sukupolven tarvitsisi kärsiä sodan kiroista Suomen kamaralla.

Tänä komiteoitten, eripuruuden, Isänmaan pilkkajien ja kaikenlaisten vouthottajien luvattuna aikakautena on terveellistä palauttaa mieliin J. K. Paasikiven jäähyväissanat Suomen kansalle:

”Pienen kansan tulevaisuus riippuu viime kädessä sen siveellisestä ja henkisestä voimasta, sen uskollisuudesta itseänsä, omia ihanteitansa, omia kansallisen elämänsä perusarvoja kohtaan. Ilman näitä henkisiä voimia kansa ei voi pysyä pystyssä. Luotan siihen, että Suomen kansassa on näitä siveellisiä voimia. Jumala synnyinmaata varjelkoon!” □

Asemasodan arkipäivää

LOMALLA ollessani kuulin radiouutisista ja luin sanomalehdistä, että vihollinen hyökkäili Aunuksen kannaksella ja paikka paikoin oli käyty kii-vaita taisteluja.

18. päivän aamuna kello 4.30 aloitti vihollinen suuremmin voimin hyökkäyksensä meidän lohkokolmamme.

Jalkaväkirykmentti 2:n 1. Komppania päällikkönään luutnantti *Maijala* oli asemissa Munkalan puron maastossa. I. Joukkue oli asemissa puron rantarinteeltä länteen päin.

Joukkueen johtajaa, ryhmän johtajia ja paria miestä lukuunottamatta olivat kaikki tässä joukkueessa nuorta ikäluokkaa, 1922 syntyneitä ja syyskuussa -41 palvelukseen astuneita. Useammille heistä tämä oli ensimmäinen suu-remmissä puitteissa tapahtunut taisteluskokemus.

Hyvin valmistellun hyökkäyksen suorittivat vihollisen valiosotilaat! Venäläisen taistelijan henkinen kestävyys oli vielä haavoittuneenakin uskomaton — vankeja ei saatu.

Vihollisen panssarivaunuihin eivät torjuntatykkimme pystyneet, vaan ne oli tuhottava ”käsipelillä”, kasapanoksilla. Tätä käytti uskomattoman sitkeä ja taitava panssarivaunumiehistö hyväkseen ja pelastui omalle puolelleen oltuaan viidettä vuorokautta suomalaisten selustassa liikuntakyvyttömässä vaunussaan!

Syvävärillä huhti- kuuussa

Yöllä on vartiomiehen oltava tarkkana

RÄMINÄ ALKAA

VOIMAKKAAN tykistökeskityksen jälkeen hyökkäsi vihollinen viiden panssarivaunun ja kahden komppanian voimin. Oma tykistömme ja heittimet syytivät ammuksiaan puron rantarinteille ja takamaastoon.

Vihollinen lähestyi.

Panssarit tulittivat jo kii-vaasti asemiamme. Räjähävät luodit piiskasivat kimeästi paukhdellen yhdyshautojen ja pesäkkeitemme reunavalleja. Meikäläisten käsiaseet, kiväärit ja pikakiväärit pitivät yllä hurjaa räiskettä. Konepistoolien ärhäkkäät sarjat säästivät tätä kaikkea. Munkalan

puron jyrkkärinteinen uoma kaikui ja kajahteli tänä huhtikuuisena aamuna tuhansista ja taas tuhansista sodan äänistä.

Vihollinen painoi sisukkaasti päälle. Se pääsi jo esteille ja toistakymmentä topatakista ryntäsi yhdyshaudassamme.

Sähkökää taistelua yhdyshaudassamme kesti parikymmentä minuuttia ja sisään päässyt vihollinen oli nujerrettu.

Muistaakseni ei ainoatakaan näistä saatu vangiksi vaan kaikki kaatuivat. Vihollisella oli käytössään kovan koulun käynnystä valioväkeä.

Panssaritorjuntatykkimme tulitti vihollisen hyökkäysvaunuja. Ammukset osuivat, mutta niillä ei ollut mitään vaikutusta — kuului vain helähtävä paukahdus, kun ne kimposivat panssarin kyljestä!

Tykkimiehiltä ei puuttunut sisua eikä uskallusta: he ampuivat siihen saakka kunnes panssarit painoivat päälle ja tuhosivat tykin!

Kun tämä hyökkäys oli torjuttu rynnisti vihollinen välittömästi ”Sokeritoppa-aukion” maastossa. Sielläkin jalkaväki lähestyi asemiamme panssarien suojaamana. Panssaritorjunta-aseitten tarkasta tulituksesta huolimatta vaunut pääsivät meikäläisten aseisiin. Yksi vaunu tuhoutui miinaan ja toinen vaurioitui. Vihollisen hyökkäys saatiin täälläkin torjuttu.

Jalkaväen vetäytyessä palasi myös kolme ehjäksi jäänyttä panssaria omalle puolelleen. Eräästä näistä palaavasta vaunusta tuprusi sankkaa savua.

Vihollinen ei suonut meikäläisille hengähdysaikaa: kun nuo edelliset hyökkäykset oli torjuttu ja kello lähenteli seitsemää aloitti vihollisen tykistö jälleen musiikkinsa.

Vihollisen asemissa oli muutamia tarkka-ampujia, jotka kiikaroivat herkeämättä meikäläisten asemia. Joissakin pesäkkeissä oli vaarallista kohottaa päätään.

Aamalla ne usein tulivat

SA-kuva

Vihollinen lähestyi jälleen asemiamme: panssareiden tuntumassa ja myös niiden päällä tuli jalkaväkeä, olipa erään panssarin hinauksessa tukevista hirsistä kyhätty reki. Sen laitojen takaa pilkisteli vihollisotilaita aseet valmiina. Heitä tuli myös asemiamme kohti ryömien ja työntäen edellään pieniä panssarilevyjä, joiden keskeltä sojotti aseensa piippu.

VAUNUT JYRRÄÄVÄT LÄPI!

VAUNUT mennä jyräsivät asemiamme läpi takamaastoon, mutta jalkaväki tippui panssareiden päältä. Samoin tyhjeni myös hirsireki, jota panssari oli hinannut. Vihollisotilaita kaatui ja jäi mitä kummallisimpiin asentoihin.

Aseiden räiskeen lomaan kuului huutoa ja haavoittuneiden valitusta etumaastosta. Tuskallinen oli kuolema myös panssarivaunussa, kun vaatteet paloivat päältä.

Kaksi tuntia kesti kiivas laukaustenvaihto. Kello yhdeksään mennessä hyökkäys oli torjuttu.

Kolme vihollisen panssaria

oli päässyt takamaastoomme. Ne tulittivat asemiamme ja kaikkea missä vain näkyi vähäistäkin liikettä. 4. Komppanian alikersantti *Siitonen* ja korpraali *Vainio* tuhosivat näistä yhden ja kaksi palasi omalle puolelleen.

Vihollisen panssareista oli kymmenkunta ottanut osaa hyökkäykseen. Näistä oli seitsemän tuhattu. Panssarikomppanian päällikkö piiloutui tuhoutuneen vaununsa alle ja yritti yön aikana lähteä omalle puolelleen. Hänet huomattiin ja kun hän ei kehotuksista huolimatta pysähtynyt, korpraali *Vainio* ampui hänet.

Eräs panssarivaunuista jäi vaurioituneena lähelle 1. Komppanian komentokorsua. Vaunusta oli katkennut telaketju, joten se oli liikuntakyvytön. Kanden vuorokauden kuluttua vihollinen oli edelleen sen sisällä! Ohi kulkiesamme jouduimme yllättäen tämän vaunun tulitukseen. Vihollinen ampui kestotulella pitkiä sarjoja. Vesi ja rapa roiskuivat ympärillämme! Konttasimme vinhaa vauhtia suojaan ja selvisimme ehjin nahoin tulituksesta.

Raskas vaunu on jäänyt kiinni lumiseen maastoon

Tämäkään ase, panssarintorjuntakivääri, ei enää jatkosodassa juuri vaunuja läpäissyt

SA-kuva

VALEKUOLLEITA

HYÖKKÄYKSEN jälkeisenä päivänä kuului juttuja, että välimaastoon oli jättäytynyt vihollisen valekaatuneita. Nämä olivat yleensä kovahermoista porukkaa ja tekivät joskus meikäläisille ikäviä yllätyksiä.

Jääkärijoukkueesta lähti ryhmän verran miehiä tutkimaan tilannetta välimaastossa. Mukana oli joukkueen johtaja ja kersantti *Luostarinen*.

Oli iltapäivä ja porukka meni välimaastoon suunnilleen niiltä paikoin, missä hyökkäyksen painopiste oli ollut ja mistä panssareita oli tullut asemeimme. Miehet eivät kulkeneet yhdessä vaan jokainen tallusteli mielensä mukaan kurkistellen sinne ja tänne pensasiin.

Jääkäri *Pöllänen* löysi etsimänsä, hienot saappaat. Hänen suunsa venyi jo hymyyn, sillä mättäällä lojui kuin asetettuna kaatunut vihollinen, vaatteista päätellen upseeri. Kaatuneella oli päällään uusi toppatakki ja jaloissaan tuliteräsaappaat — tosin kuraiset.

Pöllänen kyykistyi ja tarttui vihollisen jalkaan ja kohotti sitä.

T-34 eli "Sotka" tapasi viimeinkin matkansa pään

Samassa silmänräpäyksessä hän huomasi tuijottavansa naganin piippuun.

Vihollinen kohottautui niin että nagan oli enää parinkymmenen sentin päässä Pölläsen kasvoista. Vihollinen puristi aseensa liipaisinta — ja samassa kuului naksahdus! Patruuna ei syttynyt!

Pölläsen kainalossa oli varmistamaton konepistooli. Lyhyt sarja räsähti ja vihollinen retkahti takaisin mättäälle.

Kersantti Luostarisen mielessä eivät olleet saappaat. Ehkäpä hän ajatteli löytävänsä nagan-pistoolin. Hän katseli tarkkaavaisesti ympärilleen ja antoi katseensa viivähtää kaatuneissa vihollisissa. Vesilammikoihin tuupertuneet voi ilman muuta sivuuttaa, sillä ne olivat varmasti kuolleita.

Tuossa makasi vihollinen, jonka asennossa oli jotain outoa.

Luostarinen asteli lähemmäksi ja kyyristyi kaatuneen puoleen.

Äkkiä vihollinen ponnahti ylös ja kenttälapio läjähti Luostarisen otsaan — onneksi lappeettain! Luostarinen näki tähtiä ja kipinöitä, korvat helisivät ja vihollinen kävi hampaat irvessä kimppuun.

Luostarinen oli 190-senttinen vahva mies, mutta vahva tuntui olevan vastustajakin. Mahtoikohan isku turruttaa ja viedä voimat? Luostarinen tunsu olevansa hätää kärsimässä: lapio heilui vimmatusti vihollisen tukevatekoisessa kourassa. Ei ollut aikaa tarttua

omaan pistooliin, oli vain pyssyttävä kiinni vihollisessa ja puristettava tätä kurkusta.

Metelin kuuli joukkueen johtaja ja tuli juosten apuun. Hetken tiimellyksen jälkeen vihollinen kierähti maahan eikä ollut enää vakuollut.

KOVAT TANKISTIT!

VIHOLLISEN liikuntakyvyttömäksi rikkoontunut panssarivaunu oli nyt ollut jo neljä vuorokautta asemiemme takamaastossa, lähellä 1. Kompanian komentokorsua! Miehistö oli jatkuvasti vaunussa.

Öisin he yrittivät korjata katkennutta telaketjua: toiset olivat silmät tarkkana aseiden ääressä vaunussa ja yksi miehistä kerrallaan naputteli ja moukaroit telaketjua niin että öinen metsä raikui.

Miehet käyttivät jo säästeliäästi ammuksiaan. Vaunua ei silti ollut hyvä lähestyä. Maasto oli myös hyvin epäedullinen.

Meikäläiset antoivatkin panssarin olla melko raunassa — odoteltiin vain ajan tekävän tehtävänsä.

Sitkeistä korjausyrityksistä huolimatta miehet eivät saaneet vaunuaan kuntoon.

Viides vuorokausi oli parhaillaan hyvässä alussa, kun alkoi kuulua moottorin jyrinää ja pian nähtiin raskaan panssarivaunun tulla jyräävän vihollisen puolelta kohti asemiamme. Käkkärämännyt ja pensaat rusentuivat telaketjun alla, vaunun torni kääntyi uh-

kaavasti, tykki jysähteli tuon tuostakin ja konekiväärin syytivät räjähtäviä luotejaan kohti pesäkkeitämme.

Panssarin tulo oli niin yllättävä, että minkäänlaisiin tuhoamisyrityksiin ei ehditty ryhtyä. Vaunu ajoi läpi asemien takamaastossa olevan rikkoontuneen vaunun luokse. Kaverit kiinnittivät vahvan vaijerin vaunujen väliin ja hinaus alkoi. Panssarin tykki jysähteli taas ja peekoot räsäytelivät sarjojaan. Vaunut meninä möyryivät läpi asemiemme jättäen telaketjuistaan syvät uomat pehmeään maahan. Hinattavasta vaunusta puuttui vasemmalta kyljeltä telaketju, joten se kynti maastoa kuin aura peltoa.

Näytti jo siltä, että vihollinen onnistuisi saamaan rikkoontuneen vaunun omalle puolelleen. Niin ei kuitenkaan käynyt: hinattava kallistui vasemmalle kyljelleen ja juuttui liejuun.

Eräs rikkoontuneen vaunun miehistä oli ollut rohkeasti ulkona panssarin päällä koko paluumatkan ajan. Hän irroitti hinausvaijerin ja edellä kulkenut vaunu jatkoi matkaansa omalle puolelleen mukanaan rikkoontuneen vaunun miehistö.

Siihen se jäi, noin 70 metrin päähän asemistamme, suuri, teräksenharmaa T-34! Vaunussa ei ollut enää miehistöä. Sen tykkitorni jäi sojottamaan uhkaavan näköisenä kohti asemiamme. □

Persoonallisuuksia

Pohjois-Suomen saksalaisalueella tuli kapealla tiellä vastakkain kaksi autokolonnaa, suomalainen kuormattuna ja saksalainen tyhjänä. Saksalaiset olisivat tietenkin olleet velvollisia väistämään, mutta sitäpä he eivät halunneet tehdä, koska pelkäsivät juuttuvansa kiinni tien sivuun. Suomalaiset pitivät myös kiinni oikeuksistaan, jolloin saksalainen kolonnanjohtaja poltti päreensä ja piti äidinkielellään pitkän puheen, josta suomalaiset onneksi ymmärsivät vain yhden kohdan: — *Ihr finnische Idioten!* (Senkin suomalaiset idiootit!)

Suomalaiset valittivat asiasta virkatietä kenraali *Siilasvuolle*, joka varsin mielellään ilmoitti asian eteenpäin kenraali *Dietlille*.

Siilasvuon esikunnassa palveleva majuri — nykyisin eversti evp — *Veikko Pesonius* sattui muutaman päivän kuluttua kulkemaan saksalaisten majoitusalueella ja kuuli, kuinka paikallinen komentaja piti puhuttelua tiukassa asennossa seisovalle pataljoonalleen:

— Pitäkää mielessänne, että Suomi ei ole valloitettu ja miehitetty maa! Suomalaiset ovat arjalaisia ja aseveljiä. Ja aivan erityisesti haluan korostaa, että suomalaiset eivät missään tapauksessa ole idiootteja!!

Valitus oli mennyt perille ja sen aiheuttama käsky läpi saksalaisella perusteellisuudella.

Asemasotavaiheen aikana oli ammuskulutus tarkoin säännöstelty ja esimerkiksi tykistöllä sai ampua vain sulkuja hyökkävään vihollisen eteen tai vastavalmistelumaaleja, ”milloin todettiin vihollisen ryhmittyvän hyökkäykseen”.

Etulinjan miehet halusivat kuitenkin joskus ampua kiellettyä häirintätultakin, kun vihollinen kävi liian röyhkeäksi. Tällöin oli keksittävä hyvä selitys ja yleensä väitettiin tällöin vihollisen ryhmittyneen hyökkäykseen.

Niinpä pataljoonan komentaja majuri Väinö Hahtela ja patteriston — III/KTR 2:n — komentaja majuri Reino Penttinen päättivät kerran kesällä 1942 ampua häirintää vihollisen linnoitustyömaalle ja ilmoittaa esimiehille vihollisen valmistelleen hyökkäystä. Ilmoitukset olivat kuitenkin risiiritaisia, kun Hahtela unohti koko asian ja ilmoitti ”rauhallista”, mistä johtuen korkeat tykistökomendantit vaativat asiasta selvitystä tiukassa äänilajissa.

Penttinen vastasi ytimekkäästi:

”Vaadittuna selityksenä kirjelmäänne ilmoitan, että ammunta maaliin Leppä 14 25.6.42 klo 20.05—20.07 johtui siitä, että minulla on sotaisen luonteen saaneita selkauksia Neuvostoliiton kanssa.”

Kalvan taipaleelta 1966

Jouluaattona 1939 saivat reservinä olleet Jääkäripataljoona 4:n eli ”Hiipijän” miehet luvan ottaa puheluja kotiin. Viestiupseeri korosti kuitenkin, että puhelun piti olla mahdollisimman hyvin valmisteltu ja lyhyt, jotta kaikki ehtisivät toimittaa tärkeimmät asiansa.

Puheluita odoteltiin koko jouluaattopäivä. Viimein tuli myös jämerän vääpeli *Otto Nyrhisen* vuoro. Puhelu kuului kokonaisuudessaan näin.

— Onko Lyyti? —
Otto elää vielä! — Loppu!

**KILPA-
KIRJOITUSTEN
ON OLTAVA
PERILLÄ 1.5.!**

Olipa jämerä reserviläinen töissä kuormastokorjaamolla Karhumäessä asemasotavaiheen aikana. Lienee ollut kiireitä, kun mies ei ollut kolmeen kuukauteen kirjoittanut vaimolleen. Tämä pyysi hartaasti edes muutama sanaa, että tietäisi mieskultansa olevan elossa.

Kaveri tarttuikin kynään ja kirjoitti seuraavan kirjeen:

— Rakas Reetta! —
Rekiä raudoitetaan. —
Jussi

Sotaväen päällikkö kenraali *Hugo Viktor Österman* kulki Katajanokan Merikasarmin pihamaan läpi alokkaiden juuri suorittaessa tähtäysharpoituksiaan. Muutamat osoittelivat tyhjillä aseillaan kenraaliin päin, jolloin Österman huomautti:

— Älkääpä tähtäilkö minua, vakanssini on vaikeasti täytettävissä.

Kirjallisuutta

KAUKOPARTIO- SISSEJÄ HURJIMMILLAAN

Reino Leväslaiho: Uhtualta itään, WSOY, Porvoo — Helsinki 1976, 275 sivua.

Leväslaihon tyyli on kirja kirjalta hioutunut yhä luettavammaksi ja Uhtuan hurjien sissien seikkailuja seuraa vartuneempikin lukija mielellään. Henkilöt ovat kovuudesta huolimatta varsin luontevia ja todellisen tuntuisia.

Kirja kuvaa pohjoisen rintaman laajoilla erämaa-alueilla toimivan sissiosaston retkiä vihollisen selustaan — tiedustelua, tuhoamistehtäviä, takaa-ajajien harhautusta, toimintaa reppuhuollon varassa nälän ja väsymyksen ahdistuksessa. Parasta kerrontaa on talvisten kaukopartioretkien kuvaus, jossa on todellisen sodan makua. Sankarit ovat tietenkin lähes erehymättömiä supersotilaita, mutta niinhän tämäntapaisessa tarinassa täytynee ollakin.

Kokonaisuutena sotajännärien kärkeä.

J.

MERSU VALTTIÄSSÄ

Kalevi Keskinen, Kari Stenmanin ja Klaus Niskasen kirjoittaman Suomen Ilma-voimien historian kuudes osa Messerschmitt BF 109 G on ilmestynyt.

Nyt julkaistu osa käsittelee saksalaisen hävittäjäkoneen

Tuttu särky lääke

OPTIMA 20 t
Särkyihin Mot värk
Leiras

Kätevän pienessä rasiassa
Myös läpispainopakkauksessa

Aptekeista

historiaa, valmistusta, kehitystä ja koneen käyttöä sekä taistelutoimintaa Suomen Ilmavoimissa jatkosodan aikana.

Kirjan ensimmäisten sivujen selostuksiin voitaisiin ehkä tehdä muutamia valaisevia lisäyksiä.

Palvelin v. 1938 Saksan Luftwaffen Jagdgeschwader Richthofen 2:ssa. (N:o 1 oli ensimmäisen maailmansodan aikuinen Geschwader.) Silloin saamieni tietojen perusteella oli Geschwaderin eri Gruppe:issa (lentorykmentti, meidän laivue) vielä käytössä kaksitasoinen Arado Ar 65 ja Ar 68 sekä Heinkel He 51. Suurin osa valmistuneista Messerschmitt-koneista lähetettiin Espanjaan Condor-legioonan hävittäjäyksikölle Jagdgruppe J/88:lle, jolla oli ensiksi ollut kalustona Heinkel He 51.

Jouduin Geschwaderissa ensin lentämään noin 10 tuntia Heinkel He 51:llä. Myöhemmin olin tilaisuudessa ensimmäisenä ulkomaalaisena upseerina — kuten Geschwaderin komentaja eversti von Massov ilmoitti — lentämään 10 tuntia Messerschmitt-koneella. Kone oli todella erinomainen ja vastasi täysin hävittäjäkoneelle asetettavia vaatimuksia. Ominaisuuksiensa puolesta se oli käsitykseni mukaan parempi kuin englantilaiset ja ranskalaiset koneet.

Kirjassa mainitaan myöskin, että Suomella olisi ollut kiinnostusta saksalaisiin koneisiin. Kokemukseni perusteella se oli mielestäni kovin vähäistä.

Olin vielä tilaisuudessa koetelemaan uusimpia saksalaisia koneita. Rostockissa lensin Heinkel 112:lla, joka oli ollut Messerschmitin pahin

kilpailija valittaessa Saksan ilmavoimien päähävittäjätyyppiä. Totesin koneen olevan täysin samaa luokkaa Messerschmitin kanssa.

Lennon jälkeen keskustelin professori *Heinkelin* kanssa koneen mahdollisesta myymisestä Suomeen. Hänen käsityksensä mukaan ei siihen pitäisi olla mitään estettä. Esitin hänelle, että konetta esiteltäisiin Suomessa. Kesällä v. 1938 yliluutnantti *Bauer* ja allekirjoittanut suorittivatkin Utissa esittelylennot koneella, mm. ammuimme maaliin. Esittelyn jälkeen keskustelimme kenraalimajuri *Lundqvistin* kanssa koneen ostosta. Hän asettui kuitenkin täysin kielteiselle kannalle ja sanoi päättäneensä hankkia lisää Fokker D 21-koneita, joka jo silloin oli täysin vanhentunut hävittäjäkone. Myöhemmin esitin vielä Ilmavoimien koulutusosaston päällikölle majuri (eversti) *Lorentzille* Heinkel 112:n hankintaa. Hän oli samaa mieltä asiasta, mutta sanoi, ettei kenraali *Lundqvist* hyväksy muita kuin amerikkalaisia tai englantilaisia koneita.

Olen tässä vain lyhyesti — ehkäpä ulkopuolella kirjan tekstin — halunnut esittää erään niistä monista mahdollisuuksista, joita meillä olisi ollut hankkia todella kunnan hävittäjiä jo ennen talvisotaa.

Voin vain todeta, että ilman Messerschmitt-konetta ei Suomen Ilmavoimilla olisi ollut mitään merkitystä v. 1944 aikana ilmataisteluissa.

Kirja on kokonaisuutena hyvin jäsenneilty, teksti on selvää ja asiallista, samoin kuvitus oikein osunutta ja oikeassa järjestyksessä. Voin onnitella sen tekijöitä asiallisesta ja hyvästä työstä.

G.E. Magnusson

Oltiin myöhäisyyksyllä 1941 puhdistamassa vihollispartioista JR 9:n ja JR 30:n välistä tiheätä pensaikkoista metsämaastoa Syvärin eteläpuolella. Tiheässä kuusikossa saatiin kuulokosketus, mutta mitään ei nähty — eikä silti nähnyt mitään vihollisenkaan. Syntyi kiivas tulitaistelu molemmin puolin. Luotia tuli ja luotia meni. Oltiin litteäksi painautuneina määrässä maassa — ja ammuttiin. Tällöin stm. Nuutilainen totesi rauhallisesti:

— Ei uskoisi, millainen kiista voi syntyä eto viseiköstä!

KALVAN TAIPALEELTA 1966

Numerossa 3/77 olleen mielenkiintoisen artikkelin Ikävääntorjuntaa Syvärillä 1941—45 oli kirjoittanut Olavi Leimu, ei Loimu. Komeita nimiä molemmat! Pyydämme silti anteeksi erehdystä.

— Etsi, kuula, komandir! sainoi konekiväärillä ampuessaan inkeriläinen Aatami-vainaja, joka väkisin oli tuppautunut Kev.Os.15:n konekivääri-komppanian mukaan.

KALVAN TAIPALEELTA 1966

TASAPELI

Sotamies T. ei ollut tupakkamies. Tupakkapulan aikana hän säästi tarkoin muona- ja ostotupakka-annoksensa ja toi ne lomalle tullessaan koti-Suomeen. Saadakseen pakolliset tuliaisryppyt hankituksi mahdollisimman halvalla hän päätti turvautua varsin kyseelliseen temppuun: kotona hän höyrytti laatikot auki, myi tupakat irrallisina ja täytti laatikot sammalella liimaten ne sen jälkeen jälleen huolellisesti kiinni.

Kun rintamalle menevä Raivolan juna oli juuri lähdössä Viipurin asemalta teki hän kaupat viime tingassa vaihtaan tupakat kahteen viinapulloon — kauppakumppanina oli se vanha ”tunteimatot siivilimies”.

Junan lähdettyä liikkeelle päätti T. ottaa viipurilaisen pullosta pääparannushuikat, avasi puukorkin ja ryyppäsi — pelkkää vettä! Kauppa oli päättynyt tasapeliin!

Veikko Nive

Lukijamme "Nainen vuosimallia -12" on lukenut teoksen Unkarin tapahtumista sotien eri vaiheissa ja kirjoittaa mm:

"Sen luettuaan oli jälleen kiitollinen siitä, että oli saanut elää toisen maailmansodan ajat Suomessa suomalaisena naisena. Saimme Lapin sodassa vain pienen näytön siitä, mitä olisi tapahtunut, jos sota olisi vyörynyt yli koko maan.

Mutta vieraan maan miehitysjoukot eivät koskaan marsineet teillämme. — Kiitos siitä Teille, Suomen miehet!"

Veijo Vainikka on ollut jokunen vuosi sitten kertausharjoituksessa raskassinkoryhmän etäisyydenmittaajana eikä ole oikein tyytyväinen saamaansa kouutukseen. Hänelle annettiin mittari, jota hän ei ensinkään tuntenut, eikä kukaan ehtinyt sen käyt-

töä selvittämään, joten hän osallistui ammuntoihin "pelkänä turistina" — vasta harjoituksen lopulla muuan nuori toimiupseeri ehti vähän neuvoamaan. Kuitenkin on etäisyyden mittaaminen raskaan singon osalta ensiarvoisen tärkeää — jo 50 metrin etäisyysvirhe aiheuttaa pitkäkööllä etäisyyksillä ohilaukauksen. Kokemansa ja lukemansa perusteella on Vainikka sitä mieltä, että Suomen erikoiskoulutettu sissiarmeija on mahtava voimatekijä — kunhan sillä vain olisi pätevä koulutus sekä kunnollinen varustus ja aseistus. Yhdymme!

Veikko Miettinen, numerossa 1/1977 olleen 10. Lohko-nimisen artikkelin kirjoittaja saa terveisiä mm Tukholmasta entiseltä viereisen lohkon mieheltä — samat olivat tunnelmat heilläkin ja artikkeli toi kovat vuodet elävästi mieleen. Kiitos!

Paavo Rajala kysäisee, mikä on takin rinnassa napin alla vinosti oleva liepeen alle kääntyvä kunniamerkkinauha. — Se on Saksan Rautaristin nauha. Kyseistä kunniamerkkiä jaettiin jatkosodan aikana myös suomalaisille sotilaille eikä sen saaminen edellyttänyt toimintaa saksalaisissa joukoissa. Nauhan värit olivat punainen, valkoinen ja musta.

Kuten tämän lehden alkupäästä selviää ei lukijamatkastamme meistä ja suomalaisesta matkatoimistosta riippumattomista syistä tänä vuonna tullut mitään — sika söi eväät! Yritämme kuitenkin uudeleen: samanlainen matka on tilattu kevääksi 1978. Toivomme, että valmistelu-aika nyt riittää eikä muitakaan esteitä ilmaannu.

Vahingoista viisastuneena jätämme seuraavan numeron sisällön ennustamisen sikseen! Toimituksessa on nykyisin varsin vilkasta ja ajankohdasta materiaalia saapuu jatkuvasti. Näinollen seuraavan numeron sisältö lyödään usein kiinni viime tingassa ja "ennustus" voi näin joutua häpeään. Toivomme vain, että uusi numero olisi sitäkin suurempi ilo ja yllätys — hyviä juttuja on luvassa paljon! E.

RYMY-EETU HARRASTAA TAIDETTA

